

Crna Gora
Ministarstvo evropskih poslova

**XLIII KVARTALNI IZVJEŠTAJ O UKUPNIM AKTIVNOSTIMA U OKVIRU
PROCESA INTEGRACIJE CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU**
za period jul - septembar 2024.

Podgorica, decembar 2024. godine

REZIME

Kvartalni izvještaji o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju obuhvataju najvažnije događaje iz procesa pristupanja Crne Gore koji se odnose na politički dijalog Crne Gore i Evropske unije, pregovore o pristupanju Crne Gore EU, informisanje javnosti o procesu pristupanja Uniji, aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore, usklađivanje zakonodavstva Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije i Instrument za pretpristupnu podršku – IPA. Izvještaj se proslijeđuje članovima Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore, s ciljem redovnog i sveobuhvatnog informisanja o procesu pregovora Crne Gore i razmjene mišljenja o aktuelnim temama i izazovima pregovaračkog procesa.

Tokom izvještajnog perioda koji obuhvata XLIII kvartalni izvještaj, kada je u pitanju **politički dijalog Crne Gore i Evropske unije**, Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović sastao se 3. jula u Briselu sa predsjednikom Evropskog savjeta Šarlom Mišelom. Predsjednik Vlade Milojko Spajić je bio u zvaničnoj posjeti Briselu 18 - 20. novembra, kojom prilikom je imao niz bilateralnih susreta (Ursula von der Lajen, Oliver Varhelji i komesar Kubulijus). Prije ove posjete, PV Spajić je, 22. - 23. avgusta, predvodio delegaciju prilikom susreta delegacija Evropske komisije i Crne Gore. Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Ervin Ibrahimović učestvovao je na sastanku Grupe prijatelja zemalja Zapadnog Balkana koji je održan na marginama Generalne skupštine UN, 23. septembra o.g. u Njujorku. Ministarka evropskih poslova Maida Gorčević učestvovala na sastanku Savjeta za opšte poslove – GAC, 24. septembra.

Kada su u pitanju **pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji**, Vlada je 05. 09. 2024. godine usvojila II Prilog Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori 2024, koji se odnosi na period 1. aprila – 1. septembra 2024. godine, a koji sadrži detaljan prikaz stanja u pregovorima u oblasti političkih i ekonomskih kriterijuma, reforme javne uprave i stanje u pogledu preuzimanja obaveza iz članstva u 33 pregovaračka poglavlja pravne tekovine EU.

U oblasti reforme javne uprave, usvojen je Izvještaj o implementaciji Akcionog plana kojim se prati realizacija mjera Strategije reforme javne uprave, Izvještaj o finansijskoj podršci reformi javne uprave i Izvještaj o sprovođenju Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija.

U dijelu vladavine prava, u poglavlju 23, usvojena je Strategija manjinske politike koja će postaviti smjernice i prioritete za naredni period kada je u pitanju oblast temeljnih prava. U poglavlju 24, unaprijeđen je zakonodavni okvir, naročito u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma. Takođe, inovirana je lista nacionalnih prioriteta u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala, a nastavljene su i napore na planu obezbjeđivanja solidnog bilansa rezultata u pomenutoj oblasti.

Takođe, utvrđen je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sanaciji kreditnih institucija, Zakon o elektronskim komunikacijama, Predlog fiskalne strategije Crne Gore za period 2024-2027, Predlog zakona o rokovima izmirenja novčanih obaveza, Predlog zakona o izmjeni Zakona o visokom obrazovanju, kao i Predlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem. Takođe, Skupština je donijela Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o porezu na dodatu vrijednost kao i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama.

Nastavljen je rad na pripremi i usvajanju zakonodavstva kojima se postiže ispunjenje završnih mjerila, pa je u izvještajnom periodu donijet Zakon o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi, Zakon o korišćenju energije iz obnovljivih izvora, utvrđen je Predlog amandmana na Predlog zakona o šumama i usvojena Strategija poboljšanja bezbjednosti u drumskom saobraćaju za period od 2024. do 2030. godine s Akcionim planom za period 2024-2025. godine, kao i značajan broj podzakonskih akata. U septembru 2024, započeta je primjena Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema.

Kada je riječ **o sprovođenju Strategije informisanja, odnosno informisanju javnosti o procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji**, Ministarstvo evropskih poslova je u izvještajnom periodu, između ostalog, potpisalo ugovor za trinaest projekata nevladinih organizacija koje su podržane sa 76,868 hiljada eura, organizovan je Evropski dan u Bijelom Polju, a predstavnici Ministarstva su učestvovali u seriji raznovrsnih događaja. Ministarstvo evropskih poslova organizovalo je sastanke Radne grupe za proširenje u Savjetu EU (COELA) sa predsjednikom i članovima Vlade, kao i sa pregovaračkom strukturom. Ministarstvo evropskih poslova je obilježilo Evropski dan jezika sa osnovcima iz O.Š. "Savo Pejanović" i predstavnicima Vlade i 11 ambasada. Objavljen je i dvadesetosmi broj Biltena o evropskoj integraciji Crne Gore i četrnaesto izdanje Eurokaza, časopisa o evropskoj integraciji. Povodom predstavljanja Reformske agende Crne Gore za povlačenje sredstava iz Plana rasta za Zapadni Balkan, a s ciljem sveobuhvatnog informisanja javnosti o važnosti ovog instrumenta, organizovan je radni doručak predstavnika Vlade Crne Gore sa novinarima.

Odbor za evropske integracije 28. saziva Skupštine Crne Gore je u izvještajnom periodu održao jednu sjednicu, a predsjednik i članovi Odbora imali su niz sastanaka na bilateralnom i multilateralnom nivou parlamentarne diplomatije. Izvještajni period obilježilo je konsultativno saslušanja o ukupnom napretku Crne Gore u procesu evropskih integracija u svijetlu dobijanja pozitivnog IBAR-a, te posvećenost članova Odbora parlamentarnoj diplomatiji i promociji evropskih integracija.

Kada je u pitanju **usklađivanje zakonodavstva Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije**, tokom drugog kvartala 2024. godine Ministarstvo evropskih poslova dalo je mišljenje na 26 predloga propisa, od čega je 18 zakona i 8 podzakonskih akata.

Kada je u pitanju **Instrument pretpristupne podrške – IPA**, tokom izvještajnog perioda, započeto je programiranje IPA 2025-2027, u skladu sa dinamikom i instrukcijama dobijenim od strane Evropske komisije. Takođe, nastavljen je rad na pripremi tenderske dokumentacije i ugovaranju projekata iz programa IPA 2021, te usvojeni operativni programi za period 2024-2027 za oblasti: 1) Životna sredina i 2) Zapošljavanje i spocijalne politike, za čije sprovođenje je EU izdvojila ukupno 66 miliona eura bespovratnih sredstava. Na sastanku Operativnog odbora Zapadnobalkanskog investicionog okvira koji je održan 2. jula 2024. godine, Crnoj Gori je odobreno 5 projekata kroz 10. poziv za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata iz oblasti zaštite životne sredine ukupne vrijednosti 73,5 miliona eura i 1 projekat iz oblasti energetike kroz 30. poziv za tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije. Kroz Reformsku agendu Crne Gore 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast za Crnu Goru je alocirano 383,5 miliona eura, od čega 110 miliona eura čine bespovratna sredstva, a 273,5 miliona eura povoljni krediti. Od ukupnog iznosa podrške planirano je da 178,5 miliona eura bude dodijeljeno u vidu budžetske podrške, dok će preostalih 205 miliona eura biti dodijeljeno za finansiranje infrastrukturnih projekata i implementirana kroz mehanizam Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO).

Tokom izvještajnog perioda odvijale su se brojne aktivnosti u okviru programa prekogranične saradnje Crne Gore s Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Kosovom i Srbijom, kao i nivou Interreg programa. Ključne aktivnosti uključivale su završetak i evaluaciju projekata, potpisivanje bilateralnih sporazuma, organizaciju CBIB foruma i informativnih sesija, te pripreme za objavu novih poziva u okviru IPA III i drugih fondova EU.

U okviru Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija, završen je proces evaluacije četvrtog poziva i pripremljen Poslovnik o radu Zajedničkog odbora za nadgledanje za IPA III, dok su održani forumi i sastanci u vezi s budućim aktivnostima i optimizacijom sredstava. U toku izvještajnog perioda potpisan je i stupio na snagu Bilateralni sporazum između Crne Gore i Republike Albanije. Program saradnje sa Kosovom bio je fokusiran na finalizaciju projekata trećeg poziva i obuku za pripremu predloga projekata. U dijelu saradnje sa Srbijom nastavljena je implementacija projekata iz drugog i trećeg poziva, uz pripreme za objavu Prvog poziva u okviru IPA III. U okviru programa sa Bosnom i Hercegovinom završeno je svih pet projekata iz Trećeg poziva. U toku izvještajnog perioda, predstavnici Ministarstva evropskih poslova učestvovali su na X CBC regionalnom konsultativnom forumu u Bečićima, gdje je bilo prilike da se upoznaju sa načinom i dinamikom rada drugih prekograničnih saradnji, da razmjene iskustva i učvrste kolegijalne veze u cilju bolje koordinacije aktivnosti.

U okviru Interreg programa za period 2021-2027 nastavljena je implementacija projekata fokusiranih na unapređivanju kvaliteta usluga u oblastima istraživanja, inovacija,

zdravstva, održivog turizma, energetske efikasnosti i zaštite životne sredine. Kroz ove projekte crnogorski korisnici su dobili priliku da kreiraju partnerstva, unaprijede saradnju, izgrade kapacitete i da zajedno sa svojim kolegama iz država članica EU planiraju kako da odgovore na aktuelne izazove u relevantnim oblastima, koje, između ostalog, uključuju inovacije, pametnu specijalizaciju, zaštitu životne sredine, otpornost na klimatske promjene, energetska efikasnost, održivu mobilnost, obrazovanje, turizam i kulturu. Ovogodišnji Interreg dan saradnje, posvećen promociji regionalne saradnje i evropskih vrednosti, obeležen je 18. septembra u Herceg Novom. Tokom događaja, organizovane su zajedničke aktivnosti, uključujući pokaznu vežbu službi zaštite i spašavanja iz Herceg Novog, Konavala i Trebinja u okviru projekta Flood & Fire, kao i donaciju opreme SMS „Ivan Goran Kovačić“. Pored toga, održana je biciklistička vožnja trasom nekadašnje železničke pruge Ćiro, koja je sada biciklistička ruta. Interreg dan saradnje nastavljen je serijom filmskih večeri od 23. do 26. septembra pod sloganom „Evropske vrednosti kroz film“.

U okviru sprovođenja Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR), crnogorski predstavnici su učestvovali na Nedjelji mediteranske obale i makroregionalnih strategija, 16-20. septembra u Izoli, Slovenija. Tokom ovog kvartala predati su prvi i drugi izvještaj o sprovođenju projekta EUSAIR FACILITY POINT - Podrška upravljanju EUSAIR-om za unaprijeđenu saradnju. Nakon što je u proljeće otvoren Poziv za kandidovanje predstavnika EUSAIR Savjeta za mlade (14-27. maja 2024. godine), sprovedena je evaluacija pristiglih prijava i predstavnici svih zemalja učesnica su uzeli učešće u evaluaciji koja je završena 15. avgusta. Crna Gora će u ovom tijelu biti zastupljena sa dva predstavnika.

S a d r Ź a j:

1. Politički dijalog Crne Gore i Evropske unije	11
2. Pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji	14
2.1. Poglavlja pravne tekovine	15
2.2. Informisanje javnosti o procesu pristupanja Evropskoj uniji.....	23
2.3. Aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore u pregovaračkom procesu	27
3. Usklađivanje zakonodavstva s pravnom tekovinom EU	29
4. Instrument pretpristupne podrške – IPA	32
4.1. IPA II (2014–2020).....	32
4.2. IPA III (2021–2027).....	32
4.3. Tvining i Tajeks	40
4.4. Makroregionalne strategije.....	41

1. Politički dijalog Crne Gore i Evropske unije

Imajući u vidu da je Crna Gora, nakon dobijanja pozitivnih izvještaja o realizaciji privremenih mjerila za poglavlja 23 i 24, ušla u završnu fazu pregovora za članstvo u EU, stvorili su se uslovi za intenziviranje diplomatskih razgovora o ispunjenju završnog mjerila za poglavlje 31 - Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika. Nakon obavljenih konsultacija, Crna Gora je 27. septembra o.g. obavijestila Sjedinjene Američke Države verbalnom notom o namjeri da raskine sporazum. Evropska komisija je 1. oktobra obaviještena da je Crna Gora praktično izašla iz Sporazuma, i EK smatra da je time Crna Gora ispunila preostalo mjerilo u poglavlju 31.

U nastavku je dat pregled ključnih aktivnosti vezanih za politički dijalog Crne Gore i Evropske unije.

Predsjednik Crne Gore Milatović	Predsjednik Crne Gore sastao se u Briselu 3. jula sa predsjednikom Evropskog savjeta Šarlom Mišelom i tom prilikom istaknuto da Crna Gora ne smije propustiti priliku da uskoro postane punopravna članica EU.
Predsjednik Vlade Crne Gore Milojko Spajić	Radni ručak sa predsjednicom EK Ursulom von der Lajen je održan u okviru radne posjete PV Milojka Spajića Briselu 18.-20. novembra. Prenešeno je da je princip regate jedini ispravan i mjerodavan. Premijer Spajić se ovom prilikom sastao i sa komesarima za proširenje Oliverom Varheljijem i komesarom za odbranu i svemir Kubulijusom.
Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Ervin Ibrahimović	Održan susret delegacija EK i Crne Gore 22. i 23. avgusta. Crnogorsku delegaciju predvodio je premijer Milojko Spajić, a delegaciju Evropske komisije Gert Jan Kopman, generalni direktor za proširenje u DG NEAR. Na sastanku razgovarano o jačanju diplomatskih aktivnosti i administrativnih kapaciteta u cilju bržeg zatvaranja pregovaračkih poglavlja, kao i o modelima ubrzanja inovacija i privlačenja evropskih investicija.
Ministarka evropskih poslova Maida Gorčević	Sastanak Grupe prijatelja zemalja Zapadnog Balkana je održan na marginama Generalne skupštine UN, 23. septembra o.g. u Njujorku.
	Ministarka evropskih poslova Maida Gorčević učestvovala na sastanku Savjeta za opšte poslove – GAC, 24. septembra. Savjetu za opšte poslove EU po prvi put su prisustvovali predstavnici zemalja Zapadnog Balkana. Raspravljano je o izvještaju o vladavini prava. Potvrđena podrška integracijama zemalja Zapadnog Balkana.

Bilateralni odnosi

U izvještajnom periodu nije bilo bilateralnih aktivnosti sa R. Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, R. Hrvatskom, R. Kosovom i R. Srbijom.

➤ Sjeverna Makedonija

Ministar evropskih poslova Sjeverne Makedonije Orhan Murtezani boravio je u posjeti Crnoj Gori 13. septembra 2024. godine. Na sastanku sa ministrom vanjskih poslova Ervinom Ibrahimovićem ministri su se saglasili da je napredak Crne Gore na evropskom putu, kroz dobijanje pozitivnog IBAR-a, dobra vijest za sve zemlje kandidate i da predstavlja podsticaj još bližoj regionalnoj saradnji. Takođe, da su intenzivni kontakti na bilateralnom planu i u okviru brojnih regionalnih inicijativa, jasna potvrda prijateljskih odnosa i obostrane posvećenosti unapređivanju sveukupnih međudržavnih veza.

Na sastanku ministarke evropskih poslova Maide Gorčević i ministra Murtezanija, razgovarano je o aktuelnim reformskim agendama Sjeverne Makedonije i Crne Gore, sa fokusom na ključne oblasti reforme javne uprave, pravosuđa i unapređenja demokratskog upravljanja. Konstatovano je da unapređenjem regionalne saradnje, razmjenom znanja i iskustva, osiguraćemo da, zajednička težnja Sjeverne Makedonije i Crne Gore da postanu punopravne članice Evropske unije, postane bliska budućnost.

Multilateralni odnosi

Saradnja sa Ujedinjenim nacijama (UN)

U izvještajnom periodu Crna Gora je nastavila da unaprjeđuje saradnju sa sistemom UN, kako na međunarodnom tako i na nacionalnom planu.

Reaktivirano je članstvo u *Equal Rights Coalition* i unaprijeđena je dinamika aktivnosti u Savjetu za ljudska prava tokom 57. zasijedanja (septembar 2024). Završen je dio aktivnosti koji se tiče izrade Akcionog plana za UPR. Unaprijeđena je komunikacija sa diplomatskim korom na temu ljudskih prava, prije svega Delegacijom EU, ambasadama Njemačke, SAD i Češke. Predstavnici Direkcije su učestvovali na prajdu održanom 28. septembra o.g. u Podgorici.

U septembru o.g. organizovana je posjeta glavnog tužioca Rezidualnog mehanizma Serža Bramerca Crnoj Gori.

Na nacionalnom nivou, saradnja sa sistemom UN se odvija u okviru modela „Djelujući kao jedan“ kroz implementaciju Okvira saradnje Vlade Crne Gore i UN sistema za održivi razvoj (UNSDCF) za period 2023 - 2027. godine. Pomenuti okvir u potpunosti je usaglašen sa Agendom 2030 i evropskom agendom. Delegacija Crne Gore, čiji je član bio potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Ibrahimović, učestvovala je na generalnoj debati 79. zasijedanja GS UN.

Saradnja sa OEBS-om i Savjetom Evrope

Odnosi Crne Gore sa OEBS-om tokom izvještajnog perioda su bili prožeti kvalitetnim i konstruktivnim dijalogom, uključujući i one na najvišem nivou. Na marginama generalne debate 79. zasijedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija (20-28. septembra 2024. godine), potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova mr Ervin Ibrahimović je imao susret sa v.d. generalne sekretarke OEBS-a Kejt Feron, tokom koga je ukazano i na kompatibilnost saradnje Crne Gore i OEBS-a sa reformskim procesima koje Crna Gora sprovodi u procesu evropskih integracija. Crna Gora je u julu o.g. preuzela šestomjesečno predsjedavanje Sporazumom o podregionalnoj kontroli naoružanja, Član IV, Aneks 1-B, Opšteg okvirnog Sporazuma za mir u BiH, čija je dosljedna i puna implementacija od važnosti za bezbjednost i stabilnost regiona Zapadnog Balkana.

Saradnju Crne Gore sa Savjetom Evrope nastavljaju da karakterišu sadržajnost i posvećenost, u prvom redu kroz nastavak implementacije zajedničkog instrumenta EU i Savjeta Evrope – Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku (HF) fokusiranog, inter alia, na reformu pravosudnog sistema, ostvarivanje napretka u oblasti slobode medija i slobode izražavanja, zaštite prava ranjivih kategorija i borbe protiv ekonomskog kriminala.

Ministarstvo vanjskih poslova u julu o.g. potpisalo je sa Savjetom Evrope sporazum o opredjeljivanju dobrovoljne kontribucije Crne Gore u iznosu od EUR 10.000 za Venecijansku komisiju, čime je dodatno potvrđena posvećenost naše države mandatu Savjeta Evrope u pogledu fundamentalnih vrijednosti ljudskih prava, vladavine prava i demokratije.

Saradnja u okviru regionalnih organizacija i inicijativa

Crna Gora aktivno učestvuje u više od 30 regionalnih mehanizama, na različitim nivoima. U periodu od jula do septembra 2024. godine, kao naročito značajni, ističu se:

Učešće tadašnjeg potpredsjednika Vlade i ministra vanjskih poslova dr Filipa Ivanovića na Konferenciji Crnogorske panevropske unije na temu „Berlinski proces i regionalna saradnja: Izazovi, prilike i preporuke za Crnu Goru“, u Podgorici, 5. jula.

Učešće potpredsjednika Vlade i ministra vanjskih poslova mr Ervina Ibrahimovića na neformalnom sastanku ministara vanjskih poslova Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi u Njujorku, 26. septembra.

Restriktivne mjere

Crna Gora je nastavila da se stoprocentno usklađuje sa Zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU, što uključuje i kontinuirano pridruživanje restriktivnim mjerama usvojenim od strane Savjeta EU i njihovo pravno transponovanje u domaće zakonodavstvo.

U vremenskom intervalu od 1. jula do 30. septembra o.g. Vlada je usvojila Odluku o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Zimbabve („Službeni list Crne Gore“, broj 76/24).

Ministarstvo vanjskih poslova je 5. avgusta proslijedio Nacrt zakona o restriktivnim mjerama, uz propratni materijal. o.g. Evropskoj komisiji na mišljenje.

2. Pregovori o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji

Vlada je 5. septembra 2024. godine usvojila **II Prilog Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori 2024**, koji se odnosi na period 1. aprila – 1. septembra 2024. godine, koji sadrži detaljan prikaz stanja u pregovorima u oblasti političkih i ekonomskih kriterijuma, reforme javne uprave i stanje u pogledu preuzimanja obaveza iz članstva u 33 pregovaračka poglavlja pravne tekovine EU. Prilog je 9. septembra. 2024. godine dostavljen Evropskoj komisiji.

2.1. Poglavlja pravne tekovine

U oblasti reforme javne uprave, Vlada je usvojila Izvještaj o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije reforme javne uprave 2022-2026, za 2023. Takođe, Vlada je usvojila Izvještaj o finansijskoj podršci reformi javne uprave za 2023. U odnosu na oblast digitalnog društva, započet je projekat pod nazivom „Podrška digitalnoj transformaciji Crne Gore“. Vlada je usvojila Izvještaj o sprovođenju Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026. za 2023. godinu s Predlogom akcionog plana za period 2024-2026. Takođe, održana je i sjednica II saziva Koordinacionog tijela za upravljanje procesom digitalne transformacije. U odnosu na kadrovsku politiku i zapošljavanje, objavljen je javni poziv za Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem.

Vlada je 04. 07. 2024. godine usvojila Izvještaj o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije reforme javne uprave 2022-2026, za 2023. Glavni nalazi monitoringa za 2023. godinu i I kvartal 2024. godine, s osvrtom na 156 aktivnosti i 53 indikatora koji su praćeni i mjereni, pokazuju da aktivnosti nijesu realizovane planiranom dinamikom. S tim u vezi, zaključuje se da je potrebno uložiti dodatne napore kako bi se poboljšao stepen implementacije mjera iz ovog Akcionog plana. Na istoj sjednici, Vlada je usvojila Izvještaj o finansijskoj podršci reformi javne uprave za 2023. Podrška sprovođenju Strategije i Programom reforme upravljanja javnim finansijama 2022 – 2026 obezbijeđena je kroz IPA III odnosno Program sektorske budžetske podrške (SBP) koji je definisan Akcionim dokumentom - EU za reformu javne uprave. Predmetni izvještaj sadrži zbirnu tabela indikatora učinka za isplatu varijabilnih tranši (s presjekom stanja do 01. 06. 2024. godine).

Takođe, Vlada je 11. 07. 2024. godine usvojila Izvještaj o sprovođenju Strategije saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022-2026, za 2023. godinu s Predlogom akcionog plana za period 2024-2026. Glavni nalazi monitoringa za 2023. godinu, u odnosu na Akcioni plan 2022-2023 ukazuju na to da su se u prethodnoj godini

aktivnosti realizovale usporenom dinamikom, što pokazuju podaci da svega 25% indikatora imaju pozitivan trend, dok je 20% aktivnosti u potpunosti realizovano.

Projekat pod nazivom „Podrška digitalnoj transformaciji Crne Gore” otpočeo je 05. 07. 2024. godine, u čijoj realizaciji učestvuju Ministarstvo javne uprave i Kancelarija Ujedinjenih nacija za projektne usluge (UNOPS), a ključni rezultati projekta biće procjena stanja u oblasti eUprave i eUsluga, kao i smjernice Vladi i rukovodstvima opština za dalji razvojni plan u ovoj oblasti.

Na četvrtoj sjednici II saziva Koordinacionog tijela za upravljenje procesom digitalne transformacije, koja je održana 05. 07. 2024. godine, razmatran je projekat implementacije e-Walleta i projekat BEST-Public service. Dodatno, na sastanku je razmatran Plan rasta za Zapadni Balkan za period 2024-2027, koji predstavlja ključni okvir za regionalni razvoj i saradnju, sa posebnim fokusom na Reformsku agendu za Crnu Goru. Na sastanku je razmatrano i o upotrebi i uređivanju Identifikacionog broja.

Javni poziv za Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem objavljen je 10. 09. 2024. godine na eUprave (www.euprava.me). Javni poziv za poslodavce iz privatnog i javnog sektora, koji obavljaju djelatnost na teritoriji Crne Gore, objavljen je 10. septembra 2024. godine i bio je otvoren do 16. oktobra 2024. godine.

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana javne uprave, 1. jula 2024. godine, dodijeljene su nagrade najboljim državnim službenicima/cama u cilju promocije kvaliteta za bolju javnu upravu. Najbolji pojedinci i timovi izabrani su prema novoj metodologiji, koja je razvijena u saradnji s Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), s jasno utvrđenim i javno dostupnim kriterijumima i kategorijama.

U poglavlju 23 – Pravosuđe i temeljna prava na prvom mjestu treba izdvojiti usvajanje nove Strategije manjinske politike za period 2024-2028, zajedno s prpratnim Akcionim planom za period 2024-2025. Ova strategija postavlja smjernice i prioritete za naredni period, s fokusom na jačanje zaštite prava manjina, unapređenje njihovog društvenog uključivanja i podršku njihovom razvoju u svim aspektima života. Pored navedenog, Vlada je sproveda aktivnosti koje se tiču učešća Crne Gore u programu Evropske unije - Građani, jednakost, prava i vrijednost, a odobreno je i finansiranje projekata nevladinih organizacija u oblastima rodne ravnopravnosti i zaštite prava lica s invaliditetom.

Kada je u pitanju poglavlje 23, **pravosuđe i temeljna prava**, Vlada je 04. 07. 2024. godine usvojila informaciju i tekst Sporazuma o učešću Crne Gore u Programu unije - Građani, jednakost, prava i vrijednosti. Cilj ovog programa je da zaštiti i promoviše prava i vrijednosti utvrđene u Ugovorima EU-a i Povelji Evropske unije o osnovnim pravima, posebno podržavanjem organizacija civilnog društva koje djeluju na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i transnacionalnom nivou.

Na strateškom planu, Vlada je 11. 07. 2024. godine usvojila novu Strategiju manjinske politike za period 2024-2028, zajedno s prpratnim Akcionim planom za 2024-2025. Ova strategija postavlja smjernice i prioritete za naredni period, s fokusom na jačanje zaštite prava manjina, unapređenje njihovog društvenog uključivanja i podršku njihovom razvoju u svim aspektima života.

U pogledu saradnje s nevladinim organizacijama, Vlada je 16. 07. 2024. godine donijela Odluku o finansiranju 34 projekta nevladinih organizacija u oblasti rodne ravnopravnosti u ukupnom iznosu od 394.263,20 eura. U oblasti zaštite prava lica s invaliditetom, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava tj. Komisija za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija u oblasti zaštite lica sa invaliditetom donijela je 16. 07. 2024. godine Odluku kojom je odobrila finansiranje 25 projekata u oblasti zaštite lica sa invaliditetom za 2024. godinu.

U poglavlju 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost, u odnosu na normativni okvir, Skupština je donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma kojim se vrši tehnička usklađenost koja proizilazi iz zahtjeva Crne Gore za članstvo u Jedinstvenom području plaćanja eurima - SEPA. Nadalje, Vlada je utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima kojim će se omogućiti popunjavanje nedostajućih kadrovskih kapaciteta Ministarstva unutrašnjih poslova u cilju nesmetanog funkcionisanja i daljeg razvoja ovog organa. U oblasti policijske saradnje i borbe protiv organizovanog kriminala, Vladin Biro za operativnu koordinaciju usvojio je Srednjoročni pregled Procjene opasnosti od teškog i organizovanog kriminala. Takođe, na sjednici Vijeća za nacionalnu bezbjednost usvojena je inovirana lista nacionalnih prioriteta u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala. U odnosu na bilans rezultata, izdvajaju se aktivnosti u oblasti borbe protiv trgovine ljudima na oslobađanju 11 migranata koji su bili oteți od strane grupe drugih migranata i izloženi psihofizičkom nasilju i zlostavljanju i u oblasti borbe protiv terorizma u kojoj je Viši sud u Podgorici donio presudu kojom je 13 okrivljenih lica za krivično djelo terorizma oslobodio od optužbe.

U poglavlju 24, **pravda, sloboda i bezbjednost**, na zakonodavnom planu Skupština je 01. 07. 2024. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma („Sl. list CG“, broj 65/24) kojim se vrši tehnička usklađenost koja proizilazi iz zahtjeva Crne Gore za članstvo u Jedinstvenom području plaćanja eurima – SEPA, tj. u odnosu na određen broj odredbi kojima su eksperti DG FISMA¹ pristupili potpuno novom tzv. granularnom (detaljnem) metodom potpune usklađenosti. Shodno zakonskim odredbama, izrađeno je osam podzakonskih akata. Pored navedenog, Skupština je donijela Predlog Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima („Sl. list CG“, br. 84/24) čiji je osnovni razlog za izmjene potreba za stvaranjem zakonskih pretpostavki koje će omogućiti popunjavanje

¹ Generalni direktorat za finansijsku stabilnost, finansijske usluge i uniju tržišta kapitala (Directorate-General for Financial Stability, Financial Services and Capital Markets Union)

nedostajućih kadrovskih kapaciteta Ministarstva unutrašnjih poslova, u cilju nesmetanog funkcionisanja i daljeg razvoja ovog organa.

U oblasti policijske saradnje i borbe protiv organizovanog kriminala, Međuresorni radni tim za izradu Srednjoročnog pregleda – ažurirane verzije Procjene opasnosti od teškog i organizovanog kriminala, sačinio je konačne nacрте predmetnog dokumenta i to javne i klasifikovane verzije. Na sjednici Biroa za operativnu koordinaciju koja je održana 31. 07. 2024. godine pomenuti Srednjeročni pregled Procjene opasnosti od teškog i organizovanog kriminala je usvojen. Takođe, na sjednici Vijeća za nacionalnu bezbjednost koja je održana 28. 08. 2024. godine, a na osnovu predloga Biroa za operativnu koordinaciju, usvojena je inovirana lista nacionalnih prioriteta u borbi protiv teškog i organizovanog kriminala koja obuhvata sljedeće oblasti: visokorizične organizovane kriminalne grupe, krijumčarenje narkotika, korupciju sa korupcijom na visokom nivou, krijumčarenje akciznih roba, ilegalne migracije i trgovinu ljudima, sajber kriminal, terorizam i ekstremizam, nasilje i zloupotrebu vatrenog oružja i ekološki kriminal.

U oblasti carinske saradnje, u okviru projekta „Jačanje saradnje između uprava carina i organa za nadzor tržišta u CEFTA zemljama“, pod pokroviteljstvom Centralnoevropskog sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA) i Njemačkog društva za međunarodnu saradnju GIZ, u periodu 1 - 12. jula 2024. godine, realizovana je zajednička pilot akcija carinskih organa i tržišnih inspekcija CEFTA strana, u okviru kojih su se sprovodile pojačane mjere carinskog nadzora po utvrđenim zajedničkim profilima rizika za određene vrste robe.

Kada je u pitanju **bilans rezultata**, u oblasti borbe protiv trgovine ljudima kao posebno značajna izdvaja se aktivnost Uprave policije realizovana 25. 07. 2024. godine, koja je rezultirala oslobađenjem 11 migranata (sedam državljanina Egipta i četiri državljanina Sirije) i lišenjem slobode tri državljanina Pakistana zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili krivično djelo „otmica“ za koje je propisana kazna zatvora u trajanju do 15 godina. U oblasti borbe protiv terorizma, Viši sud u Podgorici je 09. 07. 2024. godine donio presudu kojom je 13 okrivljenih lica za krivično djelo terorizma oslobodio od optužbe jer nije dokazano da su izvršili krivična djela koja su im se optužnicom stavljala na teret.

U okviru pregovaračkog poglavlja 2 - Sloboda kretanja radnika, nastavljena je implementacija TWINNING projekta MN 29 IPA SO 01 22 „Jačanje kapaciteta Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za sprovođenje aktivnih mjera za zapošljavanje, buduće učesće u Evropskom socijalnom fondu (ESF) i podršku u mobilnosti radne snage“. Komponenta 2 je završena je 1. septembra 2024. godine održavanjem konferencije „Crna Gora ka EU: Mobilnost radne snage“, u organizaciji Zavoda za zapošljavanje (ZZZCG). Jačanje funkcionalnosti i kapaciteta ZZZCG-a je direktno povezano sa jedinim završnim mjerilom u ovom poglavlju.

U okviru pregovaračkog poglavlja 9 – **Finansijske usluge**, u kontekstu prvog završnog mjerila, Vlada je 04. 07. 2024. godine utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sanaciji kreditnih institucija. Evropski parlament je usvojio Direktivu (EU) 2019/879 o izmjeni Direktive 2014/59/EU u pogledu kapaciteta pokrivanja gubitaka i dokapitalizacije kreditnih institucija i investicionih društava, kao i Direktive 98/26/EZ (BRRD II), zbog čega su, u cilju dalje harmonizacije, pripremljene izmjene i dopune Zakona kojim će se dodatno unaprijediti regulatorni okvir Crne Gore u ovoj oblasti. Na istoj sjednici Vlada je utvrdila i Predlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o stečaju i likvidaciji banaka. Predloženim Zakonom se vrši unapređenje regulatornog okvira iz oblasti stečaja i likvidacije kreditnih institucija u pravcu njegovog dodatnog usklađivanja sa regulatornim okvirom Evropske unije, kao i ostvaruje veća zaštita budžetskih i drugih javnih sredstava, na način da se preciznijim definisanjem redoslijeda prioriteta naplate u stečajnom postupku omogućava efikasnije korišćenje instrumenata sanacije kreditnih institucija, pa se korišćenje vanredne javne finansijske pomoći pri sanaciji kreditnih institucija svodi na najmanju moguću mjeru.

U okviru pregovaračkog poglavlja 10 – **Informatičko društvo i mediji**, Vlada je 14. 09. 2024. godine utvrdila Zakon o elektronskim komunikacijama koji je usklađen sa Evropskim zakonikom elektronskih komunikacija čime su se, zajedno sa ranije usvojenim setom medijskih zakona, stekli uslovi za ispunjenje prvog završnog mjerila u ovom poglavlju. Savjet Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost je 25. 08. 2024. godine započeo proceduru za izbor novog izvršnog direktora na mandat od četiri godine, čime se obezbjeđuje nezavisnost, transparentnost i funkcionalnost regulatora za elektronske komunikacije.

U okviru pregovaračkog poglavlja 16 – **Porezi**, u kontekstu prvog završnog mjerila, Skupština je 26. 09. 2024. godine donijela Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o porezu na dodatu vrijednost, koji je dio Fiskalne strategije Crne Gore za period od 2024. do 2027. godine, kojim se želi postići reforma snižene stope PDV-a, u skladu sa Direktivom 2006/112/EU o zajedničkom sistemu na dodatu vrijednost. Skupština je 26. 09. 2024. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama, koji je dio Fiskalne strategije Crne Gore za period od 2024. do 2027. godine, a kojim se predlaže uvođenje akcize na mirna vina čija visina bi iznosila 25 eura po hektolitru, u cilju usaglašavanja važećeg Zakona s odredbama Direktive 2003/96 o restrukturiranju okvira Zajednice za oporezivanje energenata i električne energije.

U okviru pregovaračkog poglavlja 17 – **Ekonomska i monetarna unija**, u kontekstu trećeg završnog mjerila, Vlada je 05. 09. 2024. godine utvrdila Predlog fiskalne strategije Crne Gore za period 2024-2027. godine. Na temelju ekonomske politike Crne Gore, strateških opredjeljenja i kriterijuma fiskalne odgovornosti, Fiskalnom strategijom prezentovani su ciljevi fiskalne politike, mjere i aktivnosti za postizanje tih ciljeva i makroekonomske i fiskalne projekcije u periodu 2024 - 2027. godine. Cilj fiskalne politike u navedenom periodu je predvidjiva i podsticajna fiskalna politika koja će doprinijeti povećanju atraktivnosti Crne Gore kao investicione destinacije i povoljnijem poslovnom

ambijentu u cilju stvaranja novih izvora ekonomskog rasta, otvaranja novih radnih mjesta i ubrzavanja konvergencije BDP per capita ka prosjeku EU. Vlada je 19. 09. 2024. usvojila Smjernice makroekonomske i fiskalne politike za period od 2024. do 2027. godine, dok je 26. 09. 2024. usvojila Informaciju o pripremi Programa ekonomskih reformi za Crnu Goru za period 2025 - 2027. godina.

U okviru **pregovaračkog poglavlja 18 – Statistika**, Vlada je 28. 08. 2024. donijela Odluku o visini i raspodjeli sredstava za finansiranje Popisa poljoprivrede za 2024. godinu.

U okviru **pregovaračkog poglavlja 19 – Socijalna politika i zapošljavanje**, Vlada je 18. 07. 2024. godine usvojila Plan implementacije programa „Garancija za mlade“ 2024-2026. Usvajanje Plana će omogućiti dostupnost sredstava iz Operativnog programa za zapošljavanje i socijalnu politiku 2024 – 2027, kao i početak realizacije Pilot faze programa „Garancija za mlade“ koja je predviđena za period 2025 - 2026. godine u tri odabrane opštine: Ulcinj, Bijelo Polje i Nikšić.

Kroz ugovor o nabavci opreme „Unapređenje IT infrastrukture i novi informacijski sistem ZZZCG“ (dva ugovora o nabavci opreme za Zavod za zapošljavanje Crne Gore) nastavljene su aktivnosti na razvoju novog Informacionog sistema ZZZCG. Završetak implementacije ovog ugovora očekuje se krajem novembra 2024. godine i direktno je povezan sa trećim završnim mjerilom u ovom poglavlju.

U okviru **poglavlja 20 – Preduzetništvo i industrijska politika**, na planu zakonodavnog okvira i ispunjenja preporuke Evropske komisije, Vlada je 26. 07. 2024. godine utvrdila Predlog zakona o rokovima izmirenja novčanih obaveza, i isti je upućen u skupštinsku proceduru na usvajanje. U pogledu strateškog okvira za sektor MSP, na planu implementacije Strategije razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća 2023-2026, Vlada je 27. 06. 2024. usvojila Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana 2023-2024, za 2023. U dijelu sprovođenja Strategije za razvoj cjeloživotnog preduzetničkog učenja 2020-2024, Vlada je 26. 07. 2024. usvojila Predlog akcionog plana za sprovođenje Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2020-2024, za 2024, zajedno sa Izvještajem o realizaciji aktivnosti na planu razvoja cjeloživotnog preduzetničkog učenja u 2023. godini. U dijelu sprovođenja aktivnosti iz Nacionalne strategije cirkularne tranzicije do 2030, sa Akcionim planom za 2023-2024, Vlada je usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 2023. Analiza institucionalnog i regulatornog okvira za poslovanje javnih preduzeća i privrednih društava u većinskom vlasništvu države je u skladu sa utvrđenom procedurom nakon razmatranja od strane radnih grupa i eksperata Svjetske banke, usvojena na sjednici Vlade održanoj 26. 07. 2024. godine. U dijelu privatizacije, Plan privatizacije za 2024. godinu pripremljen je na osnovu predloga nadležnih organa državne uprave i državnih fondova, a Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte je na drugoj sednici, 02. 07. 2024. utvrdio ovaj Plan, koji je nakon toga usvojen od strane Vlade 11. 07. 2024. Na planu ispunjenja jedinog završnog mjerila u poglavlju 20, Vlada je 01. 08. 2024. donijela Industrijsku politiku Crne Gore 2024-2028, sa Akcionim planom za implementaciju za 2024. godinu. Dokumentacija je prethodno dostavljena Evropskoj

komisiji, 05. 06. 2024. godine, u cilju dobijanja mišljenja i sugestija, a sa njihove strane je dobijeno zeleno svjetlo, odnosno pozitivno mišljenje da Crna Gora može nastaviti sa procedurom usvajanja dokumenta. Kada je u pitanju oblasti turizma, Vlada je 04. 07. 2024. donijela Program podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2024. Takođe, na istoj sjednici je Vlada usvojila i Završni Izvještaj o realizaciji Programa razvoja zdravstvenog turizma Crne Gore sa Akcionim planom 2021-2023, kao i Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 2023. za sprovođenje Programa razvoja ruralnog turizma Crne Gore 2023-2025 i Predlog revidiranog Akcionog plana za 2024 – 2025, za sprovođenje Programa razvoja ruralnog turizma Crne Gore za 2023 - 2025.

U okviru **poglavlja 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata** tokom izvještajnog perioda realizovane su aktivnosti na izradi prvog nacrtu Akcionog plana uz koordinaciju imenovanih osoba za pojedinačne podooblasti (8 podooblasti), a uz aktivno učešće članova radne grupe i ekspertsku podršku PPF² projekta NIPAK kancelariji. Ujedno, izrađena je Metodologija za samoprocjenu preduslova (enabling conditions), uključujući horizontalne i tematske uslove, sa pregledom nadležnih institucija i vodičem za samoprocjenu prema definisanim kriterijumima. Planirano je šestomjesečno izvještavanje po navedenim preduslovima. Takođe, rađeno je na studiji o broju i opsegu programa za buduće korišćenje kohezionih fondova nakon članstva, koja je razmatrana na nivou NIPAK kancelarije i Upravljačke strukture Ministarstva finansija.

U okviru **poglavlja 26 – Obrazovanje i kultura,** Vlada je 15. avgusta 2024, utvrdila Predlog zakona o izmjeni Zakona o visokom obrazovanju kao i Predlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem.

U okviru **pregovaračkog poglavlja 13 – Ribarstvo,** Skupština je 30. 07. 2024. donijela Zakon o organizovanju tržišta u ribarstvu i akvakulturi. Donošenje ovog Zakona je u direktnoj vezi sa ispunjenjem prvog završnog mjerila, koje se odnosi na usklađivanje nacionalnog zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU.

Kada je u pitanju poglavlje **14 – Saobraćajna politika,** Vlada je 18. 07. 2024. donijela Strategiju poboljšanja bezbjednosti u drumskom saobraćaju za period od 2024. do 2030. godine s Akcionim planom za period 2024–2025. godine, čime je ispunjena jedna od preporuka Evropske komisije. Takođe, u oblasti vazdušnog saobraćaja nastavljeno je sa usklađivanjem pravne tekovine u oblasti vazdušnog saobraćaja i ispunjavanja obaveza iz četvrtog završnog mjerila donošenjem: Pravilnika o izmjenama i dopuni Pravilnika o obavještanju, analiziranju i praćenju (follow-up) događaja u civilnom vazduhoplovstvu („Sl. list CG”, broj 64/24); Pravilnika o izmjenama i dopuni Pravilnika o zajedničkom korišćenju vazdušnog prostora i operativne procedure za izbjegavanje sudara u vazduhu („Sl. list CG”, broj 71/24); Pravilnika o izmjenama i dopuni Pravilnika o obavještanju, analiziranju i praćenju (follow-up) događaja u civilnom vazduhoplovstvu („Sl. list CG”,

² Project Preparation Facilities

broj 64/24); kao i Pravilnika o izmjenama i dopuni Pravilnika o zajedničkom korišćenju vazdušnog prostora i operativne procedure za izbjegavanje sudara u vazduhu („Sl. list CG“, broj 71/24).

U poglavlju **15 – Energetika**, Skupština je 17. 08. 2024. donijela Zakon o korišćenju energije iz obnovljivih izvora („Sl. list CG“, broj 82/24). Donošenje predmetnog Zakona je direktno vezano za ispunjavanje drugog završnog mjerila i u potpunosti je implementirana Direktiva Evropske unije (EU) 2018/2001 o promovisanju korišćenja energije iz obnovljivih izvora. U oblasti energetske efikasnosti, Vlada je 18. 07. 2024. usvojila Uredbu o izmjenama uredbe o rekonstrukciji službenih zgrada koji je utvrđen novi cilj rekonstrukcije službenih zgrada koji koriste organi državne uprave na nivou 3% godišnje. Takođe, donijet je Pravilnik o utvrđivanju visine naknade za izdavanje sertifikata o energetskim karakteristikama zgrada („Sl. list CG“, broj 67/24) čime je nastavljeno sa usklađivanjem u ovoj oblasti i ispunjavanjem obaveza iz trećeg završnog mjerila.

U poglavlju **21 – Trans – evropske mreže**, u dijelu trans-evropskih telekomunikacionih mreža Vlada je 14. 09. 2024. godine utvrdila Predlog zakona o elektronskim komunikacijama čime će se unaprijediti oblast trans-evropskih telekomunikacionih mreža.

U okviru **poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene**, Vlada je 23. 07. 2024. utvrdila Predlog amandmana na Predlog zakona o šumama. Takođe, Vlada je 04. 07. 2024. godine donijela Program mjera za ostvarivanje ili održavanje dobrog stanja morske sredine Crne Gore, čime je stvoren uslov za pripremu Strategije zaštite morske sredine, a 02. 08. 2024. godine Usvojila Predlog uredbe o povjeravanju dijela poslova Ministarstva prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine Javnom preduzeću za upravljanje morskim dobrom Crne Gore i Javnom preduzeću za nacionalne parkove Crne Gore. Pored toga, Vlada je 19. 09. 2024. usvojila Informaciju o zaključivanju Ugovora o prosleđivanju kreditnih i grant sredstava Opštini Ulcinj za realizaciju projekta vodosnabdijevanja i odvođenja otpadnih voda na Jadranskoj obali – faza V.

Nastavljeno je s aktivnostima u cilju realizacije projekata: „Unapređenje registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija u zemljama Zapadnog Balkana i Republici Moldaviji - AZŽS“ i „Identifikacija postrojenja koja koriste organske rastvarače, a u skladu sa Zakonom o industrijskim emisijama“.

U poglavlju **28 – Zaštita potrošača i zdravlja**, u oblasti zaštite potrošača Vlada je 05. 09. 2024. utvrdila Zakon o potrošačkim kreditima, koji, iako nije direktno u vezi sa prvim završnim mjerilom, predstavlja jedan od zakona kojima se postiže usklađenost zakonodavstva u oblasti zaštite ekonomskih interesa potrošača.

U okviru **poglavlja 29 – Carinska unija**, 09. 09. 2024. počela je primjena Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema, prvo na pet carinskih ispostava, da bi od 01. 10. 2024. započela primjena na cijelom carinskom području Crne Gore, čime je ispunjena jedna od ključnih obaveza u okviru trećeg završnog mjerila.

2.2. Informisanje javnosti o procesu pristupanja Evropskoj uniji

Kada je riječ o sprovođenju Strategije informisanja, odnosno informisanju javnosti o procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, Ministarstvo evropskih poslova je u izvještajnom periodu, između ostalog, potpisalo ugovor za trinaest projekata nevladinih organizacija koje su podržane sa 76,868 hiljada eura, organizovan je Evropski dan u Bijelom Polju, a predstavnici Ministarstva su učestvovali u seriji raznovrsnih događaja. Ministarstvo evropskih poslova organizovalo je sastanke Radne grupe za proširenje u Savjetu EU (COELA) sa predsjednikom i članovima Vlade, kao i sa pregovaračkom strukturom. Ministarstvo evropskih poslova je obilježilo Evropski dan jezika sa osnovcima iz O.Š. "Savo Pejanović" i predstavnicima Vlade i 11 ambasada. Objavljen je i dvadesetosmi broj Biltena o evropskoj integraciji Crne Gore i četrnaesto izdanje Eurokaza, časopisa o evropskoj integraciji. Povodom predstavljanja Reformske agende Crne Gore za povlačenje sredstava iz Plana rasta za Zapadni Balkan, Ministarstvo evropskih poslova, s ciljem sveobuhvatnog informisanja javnosti o važnosti ovog instrumenta, organizovalo je radni doručak predstavnika Vlade Crne Gore sa novinarima.

18. jul - MEP potpisalo ugovore o finansiranju projekata 13 nevladinih organizacija

Trinaest projekata nevladinih organizacija podržano je sa 76,868 hiljada eura od strane Ministarstva evropskih poslova. Tim povodom, ministarka evropskih poslova Maida Gorčević, potpisala je ugovore sa predstavnicima trinaest nevladinih organizacija o finansiranju projekata i programa NVO u oblasti evroatlanskih i evropskih integracija za 2024. godinu.

Ministarka Gorčević je čestitala predstavnicima nevladinih organizacija i poželjela im uspješnu realizaciju projekata. Kazala je da nevladine organizacije daju značajan doprinos procesu pristupanja EU, kako kroz učešće u radu pregovaračkih radnih grupa, tako i putem brojnih projekata i aktivnosti kojima doprinose promociji procesa i edukaciji građana i građanki o evropskim vrijednostima i standardima.

Ministarstvo evropskih poslova je 6. marta 2024. godine, objavilo Javni konkurs za finansiranje projekata i programa NVO u oblasti evroatlanskih i evropskih

	integracija u 2024. godini pod nazivom „Na evropskom putu“. Na konkurs je prijavljeno 30 predloga projekata nevladinih organizacija, a nakon sprovedene procedure i dostavljene Rang liste projekata bodovanih od strane dva nezavisna procjenjivača, Komisija Ministarstva evropskih poslova je 17. juna donijela Odluku da se podrže projekti 13 nevladinih organizacija: Asocijacija za edukaciju i razvoj – AER; Centar kreativnih vještina; Mreža za evropske politike MASTER; ALFA Centar; IDENTITET; Multimedijal Montenegro; Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM); Građanska alijansa; Akcelerator društvenih promjena – Zid (ADP Zid); Centar za građansko obrazovanje (CGO); Centar za razvoj nevladinih organizacija CRNVO; Društvo mladih ekologa Nikšić i Bjelopoljski demokratski centar. Ukupan iznos sredstava za finansiranje programa i projekata nevladinih organizacija po ovom konkursu iznosi 76.868 hiljada eura.
19. jul - U Baru održana konferencija „Podrška EU razvoju mikro, malih i srednjih preduzeća“	Konferencija „Podrška EU razvoju mikro, malih i srednjih preduzeća“ održana je u Baru, u organizaciji Ministarstva evropskih poslova, Ministarstva ekonomskog razvoja i Opštine Bar. Na konferenciji su predstavljene mogućnosti koje EU pruža u dijelu finansijske podrške za unapređenje preduzetništva. Konferenciji je prisustvovalo oko 30 privrednika, koji su imali priliku da saznaju više konkretnih informacija o EU fondovima, dostupnim ovoj ciljnoj grupi. Projektni menadžer u Ministarstvu evropskih poslova Dragan Đurišić predstavio je Program EU Interreg IPA Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora, u okviru kojeg je raspisan prvi poziv za mikro i mala preduzeća, vrijedan 3 miliona eura. U ovom pozivu, iz naše države, mogu učestvovati mikro i mala preduzeća koja posluju u Herceg Novom, Kotoru, Tivtu, Budvi, Baru, Ulcinju, Cetinju, Danilovgradu, Nikšiću, Podgorici, Tuzima i Zeti.
26. jul – objavljen dvadesetosmi broj Biltena	Dvadesetosmi broj Biltena o evropskoj integraciji Crne Gore predstavlja najvažnije događaje i aktivnosti u procesu pristupanja EU za period april - jun.
2. avgust – objavljeno četrnaesto izdanje Eurokaza	Ministarstvo evropskih poslova je objavilo četrnaesti broj časopisa Eurokaz. U okviru više rubrika, kroz Eurokaz su predstavljene aktuelnosti iz pregovaračkog procesa, rezultati reformi

9. septembar - Evropski dan u Bijelom Polju

koje Crna Gora sprovodi u procesu pristupanja, uspješni primjeri korišćenja EU fondova.

Ministarka evropskih poslova Maida Gorčević je, zajedno sa ministarkom prosvjete, nauke i inovacija Anđelom Jakšić –Stojanović, ministarkom rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga Naldom Nišić, ambasadoricom Francuske u Crnoj Gori An Mari Maske i zamjenicom šefa Odjeljenja za saradnju u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori Liselot Isakson, posjetila Dnevni centar za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju i Osnovnu školu „Pavle Žižić“, u Njegnjevu.

Tokom posjete sastala se sa predsjednikom Opštine Petrom Smolovićem i njegovim saradnicima, i učestvovala na Tribini u organizaciji NVO Bjelopoljski demokratski Centar i NVO Multimedijal Montenegro „Članstvo Crne Gore u EU – bliska budućnost ili nedosanjani san“.

12. septembar – Radna posjeta članova COELA

Na sastanku predsjednika Vlade Milojka Spajića sa diplomatama iz 27 država članica EU koji su boravili u dvodnevnoj radnoj posjeti Crnoj Gori poručeno je da je Crna Gora spremna da iskoristi istorijski trenutak i priključi se Evropskoj uniji, a u tom procesu trebalo bi da učestvuje cjelokupno društvo.

Tokom sastanka su razmijenjena mišljenja o napretku koji je Crna Gora ostvarila u pregovaračkom procesu i daljim obavezama usmjerenim na završetak procesa i pristupanje EU.

Ministarka evropskih poslova Maida Gorčević je kazala da je Vlada, od stupanja na dužnost, napravila izuzetan napredak u pristupnim pregovorima, posebno kada je u pitanju ispunjavanje privremenih mjerila za poglavlja 23 i 24. Podsjetila je na rješavanje najosjetljivijih pitanja iz oblasti pravosuđa, što je, kako je istakla, bio jasan signal da je Crna Gora opredijeljena da učini sve što je potrebno da ubrza pregovore sa EU.

U okviru dva panela koja je moderirao glavni pregovarač Predrag Zenović, sa članovima Radne grupe za proširenje u Savjetu EU (COELA) su razgovarali članovi Vlade i pregovaračke strukture. Na panelu posvećenom političkom aspektu procesa, sa predstavnicima država članica EU razgovarali su potpredsjednici Vlade Filip Ivanović, Ervin Ibrahimović i Nik Đeljošaj, kao i ministri pravde i unutrašnjih poslova, Bojan Božović i Danilo Šaranović.

Na panelu posvećenom tehničkom aspektu pregovora, sa članovima COELE su razgovarali članovi pregovaračke strukture, pregovaračice Bojana Bošković i Ivona Savićević, kao i šefovi pregovaračkih radnih grupa.

20. septembar - Radni doručak s novinarima

Nebojša Mugoša, Ružica Mišković, Maja Jokanović, Snežana Radović, Jelena Jovetić i Anđela Gajević.

Povodom predstavljanja Reformske agende Crne Gore za povlačenje sredstava iz Plana rasta za Zapadni Balkan, Ministarstvo evropskih poslova, s ciljem sveobuhvatnog informisanja javnosti o važnosti ovog instrumenta, organizovalo je radni doručak s novinarima.

Cilj događaja je bio da članovi Vlade čiji su resori učestvovali u kreiranju Reformske agende, predstavnicima medija, a potom i ukupnoj javnosti pojasne koji infrastrukturni projekti bi mogli biti spremni za finansiranje u periodu do 2027. godine, kao i koje koristi Crna Gora i građani/ke mogu očekivati od sprovođenja reformi koje će biti praćeni finansijskom podrškom EU.

Na događaju su govorili i odgovarali na pitanja novinara ministarka evropskih poslova Maida Gorčević, ministar javne uprave mr Marash Dukaj, ministar rudarstva, nafte i gasa mr Admir Šahmanović, ministarka rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga Naida Nišić, ministar socijalnog staranja, brige o porodici i demografije Damir Gutić, državna sekretarka u Ministarstvu finansija Bojana Bošković, državna sekretarka u Ministarstvu energetike Biljana Ivanović, državna sekretarka u Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija mr Marijeta Barjaktarović Lanzardi i v. d. generalnog direktora za međunarodnu saradnju, evropske integracije i EU fondove u Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija Marko Vukašinović.

26. septembar - Obilježen Evropski dan jezika

Podgorički osnovci i ambasadori zajedno obilježili su Evropski dan jezika.

U organizaciji Ministarstva evropskih poslova, Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i Evropske kuće, a uz finansijsku podršku Evropske unije kroz projekat EU4ME, u Podgorici je danas obilježen Evropski dan jezika.

Tim povodom, u Evropskoj kući su organizovane neformalne jezičke radionice i druženje učenika O.Š. „Savo Pejanović“ sa ambasadorima Austrije, Francuske, Italije, Mađarske, Njemačke, Rumunije, Slovačke, Slovenije i Ujedinjenog Kraljevstva, kao i otpravnicom poslova u Ambasadi Poljske i savjetnikom u Ambasadi Holandije.

Događaj su otvorili ministarke evropskih poslova i prosvjete, nauke i inovacija, Maida Gorčević i Anđela Jakšić-Stojanović i ambasador EU Johan Satler.

Kroz druženje, sa ambasadorima, osnovci su obogatili svoje poznavanje stranih jezika i naučili nove izraze na

njemačkom, francuskom, holandskom, italijanskom, mađarskom, poljskom, rumunskom, slovačkom, slovenačkom i engleskom jeziku i obogatili svoje znanje o kulturama tih država. Takođe, ambasadori su od osnovaca naučili riječi i izraze na crnogorskom jeziku

2.3. Aktivnosti Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore u pregovaračkom procesu

U izvještajnom periodu, Odbor za evropske integracije je održao jednu sjednicu, a predsjednik i članovi Odbora imali su niz sastanaka na bilateralnom i multilateralom nivou parlamentarne diplomatije.

Izvještajni period obilježilo je konsultativno saslušanja o ukupnom napretku Crne Gore u procesu evropskih integracija u svijetlu dobijanja pozitivnog IBAR-a, te posvećenost članova Odbora parlamentarnoj diplomatiji i promociji evropskih integracija.

U okviru nadzora procesa evropskih integracija, na osmoj sjednici 23. jula 2024, održano je konsultativno saslušanje **Maide Gorčević**, ministarke evropskih poslova i **Predraga Zenovića**, glavnog pregovarača za pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji na temu: „Dinamika pregovaračkog procesa Crne Gore sa Evropskom unijom nakon dobijanja IBAR-a, i obavezama na evropskom putu do kraja 2024. godine“. Ministarka Gorčević i glavni pregovarač Zenović istakli su da Crnoj Gori, nakon dobijanja pozitivnog IBAR-a, predstoji rad na ispunjavanju završnih mjerila i privremenom zatvaranju tri pregovaračka poglavlja do kraja 2024. godine. Kada je riječ o završnim mjerilima u okviru poglavlja 23 i 24, Zenović i Gorčević su istakli da će u narednom periodu fokus biti na: daljoj reformi pravosuđa, borbi protiv korupcije i jačanju temeljnih prava, kao i rješavanju pitanja legalnih i ilegalnih migracija, kontroli granica, borbi protiv organizovanog kriminala i terorizma. Na sjednici su pohvaljeni napor državnih institucija, koji su rezultirali ispunjavanjem privremenih mjerila, uz očekivanje da će Crna Gora nastaviti ovim intenzitetom i dinamikom dalji rad na ispunjavanju obaveza u okviru procesa evropskih integracija, naglašavajući važnost saradnje Skupštine i Vlade Crne Gore u tom pogledu. Članovi Odbora interesovali su se za preostala mjerila koja je potrebno ispuniti do kraja godine, izmjene pregovaračke strukture u novonastalim političkim okolnostima, kao i regionalnu i dobrosusjedsku saradnju.

U oblasti parlamentarne diplomatije, predsjednik Odbora za evropske integracije **Ivan Vuković** održao je sastanak 18. jula 2024. godine sa ambasadorom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Nj.E. **Oanom Kristinom Popom**. Razmijenjena su mišljenja o trenutnoj političkoj situaciji u Crnoj Gori u kontekstu nedavno usvojenih IBAR zakona, i u tom smislu, naglašena je važnost nastavka ostvarivanja vidljivih rezultata u procesu

pristupanja Crne Gore EU. Sagovornici su istakli važnost osnaživanja političkog dijaloga u Crnoj Gori u cilju prevazilaženja aktuelnih političkih izazova. Pored jačanja nezavisnosti institucija i ostvarivanja kredibilnih rezultata u poglavljima 23 i 24, očuvanje dobrosusjedskih odnosa predstavlja važan aspekt integracionog procesa. Na tom putu, sagovornici su se saglasili da se sva otvorena pitanja trebaju rješavati na bilateralnom nivou, uzimajući u obzir da stabilnost regiona predstavlja važnu komponentu budućeg članstva u EU.

Delegacija Odbora za evropske integracije u sastavu: zamjenik predsjednika OEI **Jovan Subotić** i član **Adrijan Vuksanović** učestvovala je 28. i 29. jula na sastanku predsjedavajućih COSAC-a, u okviru mađarskog predsjedavanja Savjetu EU. Na sastanku je više puta istaknuto da postoji saglasnost da Crna Gora može biti dobar primjer za sve države kandidate za članstvo u EU i da taj dobar primjer treba potvrditi kroz što skorije pristupanje Crne Gore EU. Sa druge strane, naglašeno je da unutrašnje reforme EU ne smiju usporavati politiku proširenja, koja se pokazala kao jedna od najuspješnijih politika Unije. Parlamentarci su istakli ulogu nacionalnih parlamenata kao temelja demokratskog i institucionalnog sistema EU, koji imaju ključnu ulogu u politici proširenja Unije. Zamjenik predsjednika Odbora **Jovan Subotić** na sastanku je kazao da, uzimajući u obzir geopolitički, strateški i ekonomski kontekst u kojem se Evropa nalazi, proširenje EU dolazi u pravo vrijeme. Istakao je da usvajanje IBAR zakona predstavlja krupan korak naprijed za Crnu Goru na putu ka punopravnom članstvu u EU, što ujedno predstavlja i najvažniji politički cilj Crne Gore.

Član Odbora **Nikolla Camaj** učestvovao je na regionalnoj konferenciji o djelotvornoj ulozi parlamenata u procesu evropskih integracija/poslova na temu: „Proces mape puta: naredni koraci“, koja je održana u Valoni (Albanija) 11. i 12. septembra 2024. godine. Na konferenciji je predstavljen dokument „Principi efikasne kontrolne uloge parlamenata u procesu evropskih integracija“, a koji se, između ostalog, odnosi na zakonodavnu i kontrolnu ulogu parlamenata, parlamentarnu diplomatiju, administrativne kapacitete i komunikaciju, kao i vidljivost parlamenata u procesu evropskih integracija. Navedeni dokument predlaže skup principa koji treba da uspostave sveobuhvatan okvir standarda koji će omogućiti parlamentima Zapadnog Balkana, a posebno odborima za evropske integracije da efikasno obavljaju svoju ulogu u podršci procesu pristupanja EU.

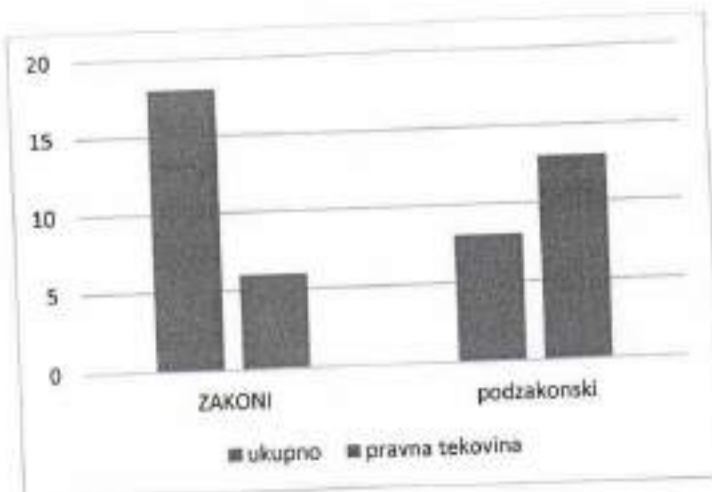
Članovi Odbora za evropske integracije 12. septembra 2024. godine održali su sa članovima Radne grupe Savjeta EU za proširenje (COELA). Predsjednik Odbora i članovi **Anđela Vojinović**, **Ana Novaković Đurović**, **Mihailo Anđušić** i **Adrijan Vuksanović** su iskazali različite stavove o napretku Crne Gore u okviru vladavine prava, sveukupnim odnosima Crne Gore i EU, odnosu Skupštine i Vlade, te o aktuelnim procedurama usmjerenim ka unapređenju zakonodavne grane vlasti. Ipak, bili su saglasni u vezi sa značajem daljeg integrisanja Crne Gore u EU, ističući kao posebno važno skorije usvajanje IBAR zakona. Istakli da je važnost bliske saradnje Skupštine i

Vlade ključna u predstojećim koracima u okviru reformskog procesa. Predstavници COELA-e su naglasili da demokratija i vladavina prava predstavljaju ključne aspekte procesa pristupanja Evropskoj uniji i u tom dijelu kazali da brzina i kvalitet pregovora moraju da korespondiraju kako bi se postigao uspjeh u predstojećoj fazi pregovaranja.

U okviru promocije i jačanja vidljivosti procesa integracije Crne Gore u EU, održan je sastanak predsjednika Odbora za evropske integracije sa studentima Koledža Evrope (College of Europe) iz Tirane u sklopu programa „Evropska transformacija i integracija“. Studenti su iskazali interesovanje za teme koje se tiču vladavine prava, izazova Crne Gore na unutrašnjem i međunarodnom planu sa akcentom na bilateralne odnose u regionu i njihov uticaj na dalji proces pregovora. Takođe, bilo je riječi o saradnji Odbora sa lokalnim samoupravama, ekonomskim potencijalima za preduzetništvo i benefitima članstva u EU, naročito u kontekstu povećanja mobilnosti mladih.

3. Usklađivanje zakonodavstva s pravnom tekovinom EU

Tokom trećeg kvartala 2024. godine, Ministarstvo evropskih poslova dalo je mišljenje na 26 predloga propisa, od čega je 18 zakona i 8 podzakonskih akata.

U tabeli ispod dat je pregled svih predloga akata koji sadrže pravnu tekovinu, a na koje su data mišljenja tokom navedenog izvještajnog perioda.

JUL 2024		
1.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o patentima	MER
2.	Predlog zakona o potvrđivanju akata Svjetskog poštanskog saveza	MER
3.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Francuske o saradnji u domenu odbrane sa Tehničkim aranžmanom između Ministarstva odbrane Crne Gore	MOD

	i ministra odbrane Republike Francuske o nabavci dva patrolna broda od strane Crne Gore	
4.	Predlog zakona o organskoj proizvodnji	MPŠV
5.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prevozu opasnih materija	MUP
6.	Predlog uredbe o dopuni Uredbe o načinu utvrđivanja koncesione naknade za privredno društvo ili pravno lice koje koristi vodnu akumulaciju i/ili vodotok za proizvodnju električne energije u hidroelektranama	MEiR
7.	Predlog uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o realizaciji i postupku korišćenja sredstava iz Instrumenta pretpristupne pomoći Evropske unije (IPARD III program)	MPŠV
8.	Predlog odluke o obrazovanju Interresorne komisije za suprotstavljanje hibridnim prijetnjama	MOD
9.	Predlog odluke o utvrđivanju visine novčane naknade pripadniku/ci Vojske Crne Gore za vrijeme učešća u NATO pomorskoj operaciji „Sea Guardian“	MOD
10.	Predlog odluke o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Zimbabve	MVP
11.	Protokol između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore o saradnji u fitosanitarnoj oblasti	MPŠV
AVGUST 2024		
1.	Predlog zakona o potrošačkim kreditima	MER
2.	Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o primjeni člana 65 Konvencije o priznavanju evropskih патената	MER
3.	Predlog zakona o izmjenama Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje	MIF
4.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica	MIF
5.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica	MIF
6.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost	MIF
7.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama	MIF
8.	Predlog zakona o izmjeni Zakona o visokom obrazovanju	MPN
9.	Predlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem	MPN
10.	Predlog zakona o izmjenama i dopuni Zakona o radu	MRS

SEPTEMBAR 2024		
1.	Predlog zakona o potvrđivanju Ugovora između Crne Gore i Republike Makedonije o uređivanju međusobnih imovinsko – pravnih odnosa	MDUP
2.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o maslinarstvu i maslinovom ulju	MPŠV
3.	Predlog zakona o potvrđivanju Međunarodne konvencije o očuvanju atlantskih tuna, Pariskog protokola o izmjenama članova XIV, XV i XVI Međunarodne konvencije o očuvanju atlantskih tuna, Madridskog protokola o izmjenama člana X stav 2 Međunarodne konvencije o očuvanju atlantskih tuna i Protokola o izmjenama i dopunama Međunarodne konvencije o očuvanju atlantskih tuna	MPŠV
4.	Predlog odluke o obrazovanju Inerresorne Komisije za suprotstavljanje hibridnim prijetnjama	MOD
5.	Predlog odluke o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na vojnu podršku Islamske Republike Iran ruskoj agresiji na Ukrajinu	MVP

Od ukupnog broja datih mišljenja u **trećem kvartalu** 2024. godine, **8** akata sadrži pravnu tekovinu EU, od čega **6** zakona i **2** podzakonska akta:

1.	Predlog zakona o potvrđivanju Ugovora između Crne Gore i Republike Makedonije o uređivanju međusobnih imovinsko – pravnih odnosa	MDUP
2.	Predlog zakona o potrošačkim kreditima	MER
3.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost	MIF
4.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama	MIF
5.	Predlog zakona o organskoj proizvodnji	MPŠV
6.	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prevozu opasnih materija	MUP
7.	Predlog odluke o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na stanje u Republici Zimbabve	MVP
8.	Predlog odluke o izmjenama i dopuni Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije s obzirom na vojnu podršku Islamske Republike Iran ruskoj agresiji na Ukrajinu	MVP

4. Instrument pretpristupne podrške – IPA

4.1. IPA II (2014–2020)

Imajući u vidu potrebe za finansiranjem reformi u okviru procesa pristupanja EU, tokom izvještajnog perioda, nastavljeno je sa sprovođenjem projekata u okviru IPA II finansijske perspektive, odnosno akcija u okviru programa IPA 2016, IPA 2017, IPA 2018 i IPA 2020.

Kada je izvještavanje u pitanju, nastavljeno je održavanje redovnih sastanaka upravnih odbora projekata koji su u toku.

Što se tiče evaluacije IPA II programa, potpisan je Ugovor *Podrška evaluaciji IPA II akcija koje se sprovode u indirektnom upravljanju*, koji obuhvata sektore zaštite životne sredine i klimatskih akcija, konkurentnosti i inovacija, te Zajednički EU - CG Program za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu 2015-2017 (dvije grant šeme). Takođe, službenici Direktorata za koordinaciju finansijske podrške EU su učestvovali u radu Komisije za evaluaciju ponuda za Ugovor *Podrška središnjoj evaluaciji IPA II akcija koje se sprovode u indirektnom upravljanju za sektore zapošljavanja, obrazovanja i socijalne politike, i konkurentnosti i inovacija*. Nadalje, pripremljen je i prvi nacrt Plana evaluacije IPA III programa.

Kada je riječ o vidljivosti IPA programa, pripremljen je Plan komunikacije i vidljivosti koji je dostavljen DEU na sugestije, te organizovana mreža službenika za komunikacije i vidljivost u IPA tijelima.

Po pitanju **IPARD-a II**, nastavljen je rad na sprovođenju ugovora potpisanih kroz prethodne objavljene javne pozive, s obzirom na to da rok za korišćenje dostupnih IPARD II sredstava ističe krajem 2024. godine. Takođe, tokom izvještajnog perioda, radilo se na pripremi Finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o izmjenama i dopunama Finansijskog sporazuma za period 2014-2020, posljednji put zaključenog 7. juna 2021. godine o podršci za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru Instrumenta pretpristupne podrške IPA II, koji je od strane ministarke evropskih poslova M. Gorčević potpisan 14. oktobra 2024. godine. U narednom periodu očekuje se njegovo potpisivanje od strane Evropske komisije, kao i stupanje na snagu.

4.2. IPA III (2021–2027)

Kada je nova finansijska perspektiva u pitanju, nastavljen je rad na pripremi tenderske dokumentacije i ugovaranju projekata iz programa IPA 2021, kao i rad na finalizaciji operativnih programa za period 2024-2027 za oblasti: 1) Životna sredina i 2) Zapošljavanje i spocijalne politike, za čije sprovođenje je EU izdvojila ukupno 66 miliona eura bespovratnih sredstava. Operativni programi su usvojeni odlukom Evropske komisije C(2024) 5738 od 5. avgusta 2024. godine. Takođe, tokom izvještajnog perioda, započeto je programiranje IPA 2025-2027, u skladu sa dinamikom i instrukcijama dobijenim od strane Evropske komisije od 31. jula 2024. godine.

Kada je **IPARD III** u pitanju, 29. avgusta 2024. godine objavljen je prvi javni poziv za mjeru 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ Programa razvoja

poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD III 2021-2027. Ukupan iznos raspoloživih sredstava za ovaj javni poziv je preko 12,7 miliona eura, sa rokom podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške do 29. novembra 2024. godine. Istovremeno, produžen je rok za podnošenje zahtjeva za dodjelu podrške za dodjelu sredstava finansijske podrške za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“ do 27. septembra 2024. godine. Iznos raspoloživih sredstava za Mjeru 3 za period implementacije IPARD III programa 2021-2027 iznosi 19,68 miliona eura, dok ukupan iznos raspoloživih sredstava za ovaj javni poziv iznosi 7,2 miliona eura.

Reformska agenda Crne Gore 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast

Kroz Reformsku agendu Crne Gore 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast za Crnu Goru je alocirano **383,5 miliona eura**, od čega 110 miliona eura čine bespovratna sredstva, a 273,5 miliona eura povoljni krediti. Od ukupnog iznosa podrške planirano je da 178,5 miliona eura bude dodijeljeno u vidu budžetske podrške, dok će preostalih 205 miliona eura biti dodijeljeno za finansiranje infrastrukturnih projekata i implementirana kroz mehanizam Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO).

Sredstva koja će biti dostupna Crnoj Gori uslovljena su uspješnom implementacijom reformskih mjera definisanih u Reformskoj agendi Crne Gore 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast kroz četiri oblasti politika, 32 indikativne prioritetne reformske mjere, 14 podoblasti politika (sektora) i 130 koraka definisanih kao neophodni za ispunjavanje reformi. Definisani koraci ujedno sadrže i pokazatelje uspjeha (indikatore), koji će biti osnov za praćenje napretka u sprovođenju reformskih mjera i procjenu EU o ispunjenosti uslova za dodjelu sredstava. U skladu sa direktivama Evropske komisije, ukupni iznos se isplaćuje u šest polugodišnjih tranši podrške, u zavisnosti od stepena realizacije planiranih reformi. Prva redovna polugodišnja tranša u iznosu od **29,5 miliona eura** se očekuje za korake koje je neophodno ispuniti do kraja 2024. godine

U skladu sa pravilima propisanim od strane Evropske komisije, za navedene mjere postoji i fleksibilnost od dodatne dvije godine tokom kojih se mjere mogu ispuniti, tako da se sredstva mogu odobriti najkasnije do kraja 2026. godine ukoliko se do tada sprovedu definisani koraci. Po prispjeću uplate od strane Evropske komisije na račun državnog trezora, sredstva se odobravaju u vidu direktne budžetske podrške i mogu se koristiti za sprovođenje reformi koje imaju kasniji rok prispjeća.

Narativni dio Reformske agende je usvojen na sjednici Vlade održanoj 26. septembra 2024. godine, a Ministarstvo evropskih poslova je zaključkom zaduženo da formira Koordinaciono tijelo za Reformsku agendu Crne Gore 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast.

Programi Višekorisničke lpe

Tokom izvještajnog perioda nastavljeno je sa redovnim aktivnostima na sprovođenju aktivnih programa i akcija.

Zapadnobalkanski investicioni okvir (ZIO)

Na sastanku Operativnog odbora Zapadnobalkanskog investicionog okvira koji je održan 2. jula 2024. godine, Crnoj Gori je odobreno 5 projekata kroz 10. poziv za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata iz oblasti zaštite životne sredine ukupne vrijednosti **73,5 miliona eura** i to:

1) Unapređenje sistema za prikupljanje otpadnih voda u opštinama Nikšić i Pljevlja, Crna Gori, s predloženim iznosom granta EU od 17,8 miliona eura;

Projekat uključuje izgradnju II faze kanalizacione mreže sa pumpnom stanicom u Nikšiću, kao i izgradnju II faze kanalizacione mreže u Pljevljima, čime će se stvoriti optimalni uslovi za funkcionisanje cjelokupnog sistema za prečišćavanje otpadnih voda u ovim opštinama i povećati obuhvat ekvivalent stanovnika kroz rad postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda. Ukupna vrijednost projekta je 31,5 miliona eura, od čega EU obezbjeđuje investicioni grant od 17,8 miliona eura, Evropska investiciona banka kredit od 6 miliona eura, već obezbijeđena podrška EU za pripremu projektne dokumentacije je 950.000 eura, a ostatak predstavlja nacionalno kofinansiranje.

2) Unapređenje sistema vodosnabdijevanja u Prijestonici Cetinje, Crna Gora s predloženim iznosom granta EU od 12,6 miliona eura;

Projekat se odnosi na unapređenje sistema vodosnabdijevanja u Prijestonici Cetinje, kroz rekonstrukciju postojeće i izgradnju nove vodovodne mreže, kao i instalaciju novog sistema pumpnih stanica koje će omogućiti jednostavniju dostavu pijaće vode do krajnjih korisnika. Ukupna vrijednost projekta je 21,2 miliona eura, od čega EU obezbjeđuje investicioni grant od 12,6 miliona eura, Evropska investiciona banka kredit od 4 miliona eura, već obezbijeđena podrška EU za pripremu projektne dokumentacije je oko 500.000 eura, a ostatak predstavlja nacionalno kofinansiranje.

3) Infrastruktura vodosnabdijevanja i prikupljanja otpadnih voda na Jadranskoj obali – Bokotorski zaliv s predloženim iznosom granta EU od 3,89 miliona eura;

Cilj projekta je da na održiv način riješi pitanje vodosnabdijevanja i tretmana otpadnih voda u Bokotorskom zalivu, posebnu u priobalnom dijelu Opštine Kotor i naseljima Risan i Perast. Ovim dodatnim grantom doprinosi se finansijskoj održivosti projekta, koji je prethodno bio predmet već dva odobrena investiciona granta ZIO. Ukupna vrijednost projekta je 33,6 miliona eura, od čega EU obezbjeđuje novi investicioni grant od 3,89 miliona eura, već odobrena bespovratna sredstva EU iznose 8,9 miliona eura, Njemačka razvojna banka (KfW) je obezbijedila kredit od oko 12 miliona eura, a ostatak predstavlja nacionalno kofinansiranje.

4) Vodovod i tretman otpadnih voda na cmogorskom primorju, faza V, komponenta 2 – Opština Tivat s predloženim iznosom granta EU od 9,5 miliona eura;

Kroz infrastrukturna ulaganja predviđena projektom, predviđeno je da se u Opštini Tivat poboljša vodovodna mreža, umanje problemi koji se odnose na nedostatak vode tokom ljetnjih mjeseci, otklone uska grla postojećih sistema i poveća operativna efikasnost i

finansijska održivost komunalnog preduzeća. Projekat se odnosi na priobalni dio oko Tivatskog zaliva, gdje je koncentrisan glavni dio populacije i turističke aktivnosti. Ukupna vrijednost projekta je 24,5 miliona eura, od čega EU obezbjeđuje investicioni grant od 9,5 miliona eura, Njemačka razvojna banka (KfW) je obezbijedila kredit od 12,1 miliona eura, a ostatak predstavlja nacionalno kofinansiranje.

5) Vodosnabdijevanje i sanitacija u Ulcinju – Faza 1- Komponenta 2: Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) i prateće infrastrukture) s predloženim iznosom granta EU od 30,6 miliona eura

Cilj projekta je sveobuhvatna rekonstrukcija vodovodne mreže i izgradnja kanalizacione mreže, sa sistemom pumpnih stanica, bunara i odvoda sa postrojenjem za prečišćavanje otpadnih voda u urbanom dijelu opštine Ulcinj. Rezultat projekta biće potpuno poštovanje evropskih standarda u oblasti tretmana otpadnih voda, čime će biti dodatno unaprijeđen kvalitet morske vode u priobalnom dijelu. Ukupna vrijednost projekta je 60,7 miliona eura, od čega EU obezbjeđuje investicioni grant od 30,7 miliona eura, već odobrena bespovratna sredstva EU za pripremu projektne dokumentacije iznose 1 milion eura, Njemačka razvojna banka (KfW) je obezbijedila kredit od 27 miliona eura, a ostatak predstavlja nacionalno kofinansiranje.

Takođe, tri projektne aplikacije iz sektora energetike koje je kandidovala Crna Gora su predložene za usvajanje Operativnom odboru ZIO koji će biti održan u decembru 2024. godine.

Kada je u pitanju 30. poziv za tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije, prethodno je pozitivno ocijenjen projektni predlog *Izgradnja novog 110 kV dalekovoda Virpazar-Briska Gora-Ulcinj sa nastavkom na 110/35 kV Virpazar i 110/35 kV Ulcinj, Crna Gora* u iznosu od **1 milion eura**. Odobrenim grantom biće finansirana priprema studije izvodljivosti sa analizom troškova i koristi, kao i studija procjene društvenog i uticaja na životnu sredinu. Vodeća finansijska institucija je Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD).

Na istom sastanku Operativnog odbora ZIO donešena je odluka o raspisivanju 31. poziva za tehničku podršku u pripremi projektne dokumentacije i produžen je 10. poziv za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata. Za pozive su bili prihvatljivi projektni prijedlozi iz oblasti održivi saobraćaj, čista energija, zaštita životne sredine i klimatske promjene, digitalna budućnost i razvoj ljudskih resursa, a rok za dostavljanje projektnih predloga za oba poziva je bio 6. septembar 2024. godine.

U predviđenom roku u okviru 31. poziva tehničke podrške za pripremu projektne dokumentacije Ministarstvu evropskih poslova podnijeta je jedna projektna aplikacija od strane Ministarstva pomorstva i to:

- 1) Izrada studija, tehničke, tenderske i dokumentacije za zaštitu životne sredine za nekoliko komponenti u Luci Bar uključujući njeno povezivanje sa željezničkom stanicom Bar*

Glavni cilj projekta je da se kroz prvu komponentu unaprijedi dokumentacija radi produbljivanja morskog dna u Luci Bar, širenja putničkog terminala, rekonstrukcije

solranih sistema i izgradnje zatvorenog lučkog skladišta. Kroz drugu komponentu je planirana priprema dokumentacije radi poboljšanja ukupnog stanja željezničke mreže u okviru Luke Bar i unapređenja željezničke veze između željezničke stanice Bar i luke Bar u Crnoj Gori. Ukupna vrijednost projekta iznosi 1,62 miliona eura. Vodeća međunarodna finansijska institucija je Evropska investiciona banka (EIB).

U predviđenom roku u okviru produženog 10. poziva za sufinansiranje investicija za sprovođenje infrastrukturnih projekata Ministarstvu evropskih poslova podnijeta je jedna projektnih aplikacija od strane Ministarstva saobraćaja:

- 1) *Dionica Mateševo-Andrijevice: priprema glavnog projekta sa pratećom tehničkom i tenderskom dokumentacijom, nadzor nad pripremom tehničke dokumentacije i izvođenjem radova, i izgradnja dionice*

Glavni cilj projekta je ostvarenje pune izgrađenosti i regionalnog povezivanja uz smanjivanje regionalnih neravnomjernosti i povezivanja sa mrežom Trans-evropskih koridora, dostizanje standarda Evropske unije (EU) i proklamovanih ciljeva koji se odnose na nesmetan protok ljudi, roba, usluga i kapitala, u skladu sa ciljevima kreiranja jedinstvenog ekonomskog prostora Zapadnog Balkana i približavanja regiona tržištu EU. Ukupna procijenjena vrijednost projekta je 604,6 miliona eura, dok je kroz ovaj poziv planirano podnošenje projektne prijave u iznosu od 144 miliona eura. Pored toga, predviđeno je da izdvajanje iz nacionalnog budžeta iznosi 153,1 milion eura, dok je kreditno zaduženje kod vodeće međunarodne finansijske institucije Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) procijenjeno na 200 miliona eura. Evropska komisija je za ovaj projekat ranije odobrila sredstva kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir u iznosu od 7,5 miliona eura za pripremu studije izvodljivosti, njeno ažuriranje i pripremu idejnog projekta, dok je u julu 2024. godine u okviru Ekonomsko-investicionog plana (EIP) za Zapadni Balkan usvojila odluku o finansiranju granta od 100 miliona eura iz IPA III sredstava za podršku izgradnji dionice auto-puta Bar-Boljare, između Mateševa i Andrijevice.

Programi EU

Tokom izvještajnog perioda, nastavljeno je učešće u programima Unije za svih 10 programa za koje su potpisani sporazumi o učešću između Crne Gore i EK. U pitanju su programi **Horizont Evropa**, **Kreativna Evropa**, **Erasmus+**, **Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI)** u okviru Evropskog socijalnog fonda+ (ESF+), **Program jedinstvenog tržišta**, **Digitalna Evropa**, **CUSTOMS**, **FISCALIS**, **Građani, jednakost, prava i vrijednosti** i **EU4Health**.

Regionalna i teritorijalna saradnja

U okviru **Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija**, tokom izvještajnog perioda šest projekata podržanih kroz Treći poziv nastavilo je implementaciju svojih aktivnosti. Proces evaluacije Četvrtog poziva u okviru ovog programa završen je tokom jula 2024. Naime, sastanak Zajedničkog evaluacionog odbora organizovan je 3. jula

2024. godine i korak tri je završen i dostavljen Delegaciji EU (DEU) u Crnoj Gori na *ex-ante* odobrenje 8. jula 2024. godine. Izvještaj o evaluaciji koraka tri je *ex-ante* odobren od strane DEU 16. jula 2024. godine. Takođe, finalni izvještaj za projekat tehničke podrške TAGC IPA/2021/428 – 797 je dostavljen DEU MNE 3. jula 2024. Finalni izvještaj je odobren od strane DEU MNE u avgustu 2024. godine, dok je DEU MNE dostavila notifikaciju za finalnu uplatu 14. avgusta 2024. godine. Prvi sastanak Zajedničkog odbora za nadgledanje (ZON) održan je 16. septembra 2024. godine u Tirani. Na sastanku je odobren Poslovnik o radu ZON-a za IPA III program Crna Gora-Albanija 2021-2027. Dodatno, ZON je ispitao i dao pozitivno savjetodavno mišljenje o Listi projekata odabranih za finansiranje kroz Četvrti poziv za dostavljanje predloga u okviru IPA II Programa prekogranične saradnje Crna Gora-Albanija 2014-2020, kao i odobrio predlog koji se odnosi na Prvi poziv u okviru IPA III programa Crna Gora – Albanija 2021-2027, uključujući spajanje alokacija 2022. i 2025. godine, kao i predložene ciljeve, tematske klastere, prioritete i aktivnosti.

U toku izvještajnog perioda, 3. septembra 2024. godine potpisan je i stupio na snagu Bilateralni sporazum između Crne Gore i Republike Albanije. Programske aktivnosti su predstavljene u Bečićima u okviru Desetog CBC regionalnog konsultativnog foruma koji je održan od 24. do 27. septembra 2024. godine. Dodatno, u okviru istog događaja 26. septembra održan je bilateralni koordinacioni sastanak gdje su dogovoreni naredni koraci vezani za sprovođenje programa. Na sastanku je zaključeno da treba intenzivirati napore da se poboljša apsorpcija sredstava i da se izbjegne gubitak alokacija u IPA III, pri čemu se očekuje da članovi Zajedničkog evaluacionog odbora iz obje zemlje daju prioritet radu u okviru odbora kako bi spriječili kašnjenja. Pored toga, zaključeno je da treba ubrzati pripremu za Prvi poziv za podnošenje predloga projekata u okviru IPA III.

Kada je riječ o **Programu prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo**, tokom izvještajnog perioda 11 projekata finansiranih u okviru Trećeg poziva nastavilo je sa implementacijom svojih aktivnosti. Pripremljen je Finalni izvještaj za finansijsku alokaciju 2015 koji je odobren od strane Zajedničkog odbora za nadgledanje (ZON) kroz pisanu proceduru, nakon čega je finalni izvještaj poslat Evropskoj komisiji.

Takođe, finalni izvještaj (zajedno sa revizorskim izvještajem) za projekat tehničke podrške TAGC IPA/2021/428 – 797 je dostavljen DEU MNE 3. jula 2024. Finalni izvještaj je odobren od strane DEU MNE u avgustu 2024. godine, dok je DEU MNE dostavila notifikaciju za finalnu uplatu 14. avgusta 2024. godine. U sklopu pripremnih aktivnosti za objavu Prvog poziva u okviru IPA III Programa CG-KS u periodu od 3. do 5. jula 2024. godine u Peći je organizovana obuka o pripremi projektnih predloga u skladu sa EU pravilima samo za lokalne (i regionalne) vlasti iz Kosova. Ista obuka za institucije i organizacije iz Kosova koje ne pripadaju lokalnim i regionalnim vlastima organizovana je u Istoku u periodu od 10. do 12. jula 2024. godine. Dodatno, prije objavljivanja Prvog poziva, organizovan je Forum za traženje projektnih partnera 26. jula 2024. godine u Peći.

Tokom izvještajnog perioda, prvi nacrt Aplikacionog Paketa za Prvi poziv je usaglašen između upravljačkih struktura Programa i poslat DEU MNE na odobrenje 17. jula 2024. godine. Aplikacioni paket je odobren od strane DEU MNE 6. septembra 2024. godine, a objavljen 10. septembra 2024. godine. Ukupan iznos sredstava koji je dostupan za projekte iz oblasti zapošljavanja, turizma i kulturnog i prirodnog naslijeđa iznosi 5.040.000 eura, dok je rok za dostavljanje projektnih sažetaka 25. oktobar 2024. godine. Nakon

objave Prvog poziva, održana je Uvodna konferencija i prva informativna sesija za potencijalne aplikante u Tuzima 23. septembra 2024. godine, dok su ostale informativne sesije predviđene da se održe početkom oktobra 2024. godine (1. oktobra u Beranama, 2. oktobra u Peći i 4. oktobra u Đakovici). Programske aktivnosti su predstavljene u Bečićima u okviru Desetog CBC regionalnog konsultativnog foruma koji je održan od 24. do 27. septembra 2024. godine.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Srbija – Crna Gora** završeni su projekti iz Prvog poziva za dostavljanje predloga projekata, kao i šest projekata iz Drugog poziva, jedan projekat otkazan je od strane korisnika, dok će realizacija dva projekta, koja su trenutno pod suspenzijom, biti nastavljena nakon odobrenja od strane Ugovornog tijela. U okviru Trećeg poziva ugovoreno je trinaest projekata ukupne vrijednosti 3,7 miliona eura, od kojih je jedan završen, jedan suspendovan od strane Ugovornog tijela, a realizacija jedanaest projekata je u toku. U cilju podizanja kapaciteta potencijalnih aplikanata i informisanja javnosti o predstojećem Prvom pozivu za dostavljanje predloga projekata u okviru IPA III Programa Srbija – Crna Gora, Zajednički tehnički sekretariat je, u saradnji sa strukturama Programa, organizovao radionicu za pripremu prijedloga projekata u Pljevljima 19. septembra 2024.

U ovom periodu, 26. septembra 2024. u Bečićima, tokom trajanja Desetog CBC regionalnog konsultativnog foruma, održan je Biletaralni sastanak struktura Programa, kojem su prisustvovali predstavnici Ministarstva evropskih poslova Crne Gore, Ministarstva za evropske integracije Republike Srbije, Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji, Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, kao i predstavnici Ministarstva finansija Crne Gore i Ministarstva finansija Republike Srbije. Na sastanku su diskutovane aktuelne teme u vezi sa sprovođenjem Programa kao i planovi u vezi sa objavljivanjem Prvog poziva za podnošenje predloga projekata.

U okviru **Programa prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora 2014-2020**, u toku izvještajnog perioda, završena su preostala dva projekta iz Trećeg poziva, ukupne vrijednosti 988,934.00 eura, od čega je učešće crnogorskih partnera u EU podršci 320,595.00 eura. Ovim je svih pet projekata Trećeg poziva završeno, čija je ukupna vrijednost bila 2,621,246.00 eura, od čega je EU podrška iznosila 2,188,991.00 euro. Od ukupne EU podrške, učešće crnogorskih partnera je bilo 942,151.00 eura. Svi projekti se nalaze u fazi finalnog izvještavanja Ugovornog tijela.

Kada je riječ o IPA III perspektivi, nakon inicijalne evaluacije primljenih sažetaka Prvog poziva i treninga za dostavljanje punih projektnih predloga za 11 sažetaka koji su prošli prvi krug evaluacije, ostavljen je rok do 9. jula 2024. godine za dostavljanje punih predloga projekata, nakon čega je započet proces evaluacije. Poziv je inače bio fokusiran na oblast promocije turizma i kulturne i prirodne baštine, dok je ukupna vrijednost EU podrške ograničena na 2,16 miliona eura.

U toku izvještajnog perioda, predstavnici prekogranične saradnje Bosna i Hercegovina – Crna Gora su učestvovali i na Desetom CBC regionalnom konsultativnom forumu u Bečićima, gdje je bilo prilike da se upoznaju sa načinom i dinamikom rada drugih prekograničnih saradnji, da razmjene iskustva i učvrste kolegijalne veze u cilju bolje koordinacije aktivnosti.

U okviru **Interreg VI-A IPA programa Hrvatska - Bosna i Hercegovina - Crna Gora 2021-2027** do kraja izvještajnog perioda završen je postupak ugovaranja 32 od ukupno

33 projekta, koliko ih je podržano za finansiranje u okviru I redovnog poziva. Crnogorske institucije i organizacije, njih 36, u saradnji s partnerima iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine učestvuju u sprovođenju 29 projekata ukupne vrijednosti oko 46,8 miliona eura, u okviru kojih na raspolaganju imaju sredstva u iznosu od oko 12,9 miliona eura, od čega oko 11 miliona eura predstavljaju bespovratna sredstva Evropske unije. Navedeni projekti su usmjereni na unapređivanje kvaliteta usluga, saradnje i kapaciteta u oblasti istraživanja i inovacija, zdravstvene i socijalne zaštite, održivog turizma i kulture, energetske efikasnosti i cirkularne ekonomije, te prilagođavanja klimatskim promjenama i prevenciji rizika od prirodnih katastrofa. Povodom I poziva za dostavljanje predloga projekata u okviru Fonda za male projekte, odnosno projekta *EmBRACE*, u periodu od 3. do 16. jula održane su informativne radionice u Splitu, Mostaru, Tuzli, Slavonskom Brodu i Podgorici. Kroz ovaj poziv, koji je zatvoren 17. septembra, mikro i malim preduzećima je bilo na raspolaganju 3 miliona eura EU sredstava za projekte male vrijednosti usmjerene na razvoj i prilagođavanje poslovnih modela, proizvoda, usluga i procesa, te podsticanje njihovog razvoja sa snažnim naglaskom na uvođenje inovacija, razvoj pilot akcija i novih poslovnih rješenja, uz istovremeno unapređenje njihove prekogranične poslovne saradnje. Do zadatog roka pristigla je 61 prijava, od kojih je njih 29 trilateralnog karaktera, odnosno s učešćem mikro i malih preduzeća iz sve tri države učesnice programa. U cilju pružanja podrške partnerskim institucijama i organizacijama, koje učestvuju u sprovođenju projekata I poziva, u periodu od 17. do 26. septembra održane su 4 implementacione radionice, i to u Podgorici, Splitu, Tuzli i Banja Luci. Ovogodišnji Interreg dan saradnje, kojim se promovišu važnost regionalne saradnje i evropske vrijednosti, obilježen je 18. septembra u Herceg Novom. Tom prilikom realizovan je niz aktivnosti, koje su obuhvatile zajedničku pokaznu vježbu službi zaštite i spašavanja Herceg Novog, Konavala i Trebinja, koje su sarađivale u okviru projekta *Flood & Fire*, zatim posjetu SMŠ „Ivan Goran Kovačić“, kojoj je uručena donacija vrijedne opreme, te zajedničku biciklističku vožnju trasom nekadašnje željezničke pruge Čiro, koja je transformisana u biciklističku rutu u okviru projekta *ČIRO II*. U Zagrebu je 11-12. septembra održan prvi sastanak mreže kontrolnih tijela za finansijsko razdoblje 2021-2027, na kojem je prezentovan sadržaj Priručnika za kontrolna tijela i pojašnjen način primjene metodologije provjere troškova zasnovane na procjeni rizika, uključujući proširenje uzorka za provjeru, odnosno osiguranje revizorskog traga za izvršene provjere.

Kada je u pitanju program prekogranične saradnje za Italiju, Albaniju i Crnu Goru – **Interreg IPA Južni Jadran 2021-2027**, u izvještajnom periodu je organizovano šest monitoring posjeta projektima manjeg obima. Poziv za dostavljanje standardnih projekata, ukupne vrijednosti 38,3 miliona eura, zatvoren je 30. septembra. Zbog velikog interesovanja aplikanata, nakon informativnih sesija koje su održane u sve tri partnerske države, Zajednički sekretarijat je organizovao i onlajn „otvorene dane“ za potencijalne korisnike 10. i 17. jula, kao i 10. septembra 2024. godine. U saradnji sa Crnogorskom kinotekom i Evropskom kućom, u periodu od 23. do 26. septembra obilježen je Interreg dan saradnje, kroz seriju filmskih večeri pod sloganom „Evropske vrijednosti kroz film“. Događaj je imao za cilj promociju teritorijalne saradnje uz isticanje evropskih vrijednosti kroz kinematografsko pripovijedanje. Pored toga, prilikom posjete ministarke Maide Gorčević Opštini Bijelo Polje, 9. septembra, ovoj školi uručena je donacija knjiga u vrijednosti od 2,2 hiljade eura.

Kada je u pitanju **Interreg IPA Jadransko-jonski program (IPA ADRION)**, XI sastanak Odbora za nadgledanje održan je 26. septembra u onlajn formatu u cilju razmatranja finalnog teksta Priručnika za implementaciju standardnih projekata, Komunikacione strategije, Priručnika za kontrolore i procesa konsultacija o periodu nakon 2027. godine. Osim toga, 23. septembra održan je i redovni (onlajn) mjesečni sastanak mreže nacionalnih kontakt osoba. Tokom izvještajnog perioda, nastavljeno je ugovaranje projekata odobrenih u okviru Prvog standardnog poziva. Sa konačnim odobrenim iznosima budžeta projekata u okviru Prvog poziva, ukupno je ugovoreno oko 95,5 miliona eura od raspoloživih 124,3 miliona, što čini 77% ukupne programske alokacije.

U okviru **Programa Dunavskog regiona**, nastavljeno je ugovaranje projekata u okviru Instrumenta za podršku razvoju projekata. Ukupna vrijednost projekata u kojima učestvuju crnogorski korisnici iznosi 0,34 miliona eura bespovratnih sredstava EU, od čega je za crnogorske korisnike opredijeljeno 76,886 eura. Redovni mjesečni sastanak mreže nacionalnih kontakt osoba održan je u onlajn formatu 30. septembra 2024. godine. Početkom septembra održane su online sesije povezivanja i stvaranja sinergije između projekata Prvog poziva, sa ciljem uspješne kapitalizacije. Službenik koji radi na poziciji nacionalne kontakt osobe za Program Dunavskog regiona učestvovao je u radu fokus grupa koje su organizovane u okviru OECD projekta o jačanju kapaciteta korisnika kohezivne politike, 3. jula 2024. godine u Budimpešti.

U okviru **Interreg Euro-mediteranskog programa 2021-2027 (Interreg Euro-MED)** održan je Implementacioni seminar za crnogorske korisnike projekata II poziva, gdje su predstavljeni proces i pravila sprovođenja i izvještavanja na projektima. Kada je riječ o rezultatima pristiglim po završetku IV poziva, 45 crnogorskih partnera dostavilo je 44 od ukupno 167 projektnih predloga, i svi su trenutno u fazi ocjenjivanja.

Kada je u pitanju **Program saradnje URBACT IV 2021-2027**, započete su redovne aktivnosti monitoring posjeta projektima i učešća na sastancima URBACT lokalnih grupa, kreiranih u okviru četiri mreže za akciono planiranje. Osim toga, u saradnji sa Zajedničkim sekretarijatom, i kolegama iz zemalja korisnica Ipe koje učestvuju u Programu, održan je niz sastanaka i sprovedene su pripremne aktivnosti u vezi sa događajem „Zajednički URBACT kampus za Sjevernu Makedoniju, Albaniju, Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru“, koji se održava 31. oktobra i 1. novembra u Skopju, Sjeverna Makedonija.

Kada je riječ o **Programu saradnje Interreg Evropa**, početkom izvještajnog perioda odobren je i posljednji paket projektnih aplikacija u okviru Restriktivnog poziva. Četiri crnogorske institucije i organizacije pridružile su se projektima iz I i II poziva. Ukupan budžet ova četiri projekta iznosi 8,38 miliona eura, dok je ukupan budžet crnogorskih partnera 380 hiljada eura. Kada je riječ o III pozivu, crnogorski partneri dostavili su 18 od ukupno 201 projektnog predloga, i svi su trenutno u fazi ocjenjivanja.

4.3. Tvining i Tajeks

Kada je **Tvining instrument** u pitanju, tokom izvještajnog perioda završena je evaluacija ponuda za četiri tvining projekta koji se finansiraju sredstvima iz IPA 2021 i 2022 programa:

- za projekat čiji je korisnik Komisija za tržište kapitala, *Jačanje odredbi korporativnog upravljanja i administrativnih kapaciteta Komisije za tržište kapitala Crne Gore*, u iznosu od 148,575 eura izabrana je Hrvatska agencija za nadzor finansijskih usluga (HANFA);
- za komplementarnu podršku u iznosu od 1,5 miliona eura iz direktne budžetske podrške za *integrisano upravljanje granicom*, čiji je korisnik Ministarstvo unutrašnjih poslova, izabran konzorcijum na čijem čelu je Slovačka kao vodeći partner i Slovenija kao junior partner;
- za projekat *Jačanje administrativnih kapaciteta Instituta za lijekove i medicinska sredstva Crne Gore u vezi sa zahtjevima pristupanja EU*, čiji je korisnik Institut za lijekove i medicinska sredstva, u vrijednosti od 250,000 eura odabrana je Malteška uprava za lijekove i
- za projekat čiji je korisnik Odjeljenje za suzbijanje nepravilnosti i prevara Ministarstva finansija (AFCOS), *Dalje unapređenje funkcionisanja crnogorskog AFCOS sistema u cilju efikasne zaštite finansijskih interesa EU*, u iznosu od 250,000 eura izabrano je Ministarstvo finansija Hrvatske, tačnije Uprava za finansijsko upravljanje, internu reviziju i nadzor, Služba za koordinaciju sistema za borbu protiv nepravilnosti i prevara u vezi sa korišćenjem EU fondova/AFCOS.

Dodatno, posredstvom **Instrumenta za tehničku podršku i razmjenu informacija – Tajeks (TAIEX)**, za crnogorske korisnike je organizovano ukupno 13 događaja (2 radionice, 8 ekspertskih misija i 3 studijske posjete), uz ekspertsku podršku država članica EU.

4.4. Makroregionalne strategije

U okviru sprovođenja **Strategije Evropske unije za Jadransko-jonski region (EUSAIR)**, crnogorski predstavnici su učestvovali na Nedjelji mediteranske obale i makroregionalnih strategija, 16-20. septembra u Izoli, Slovenija. Tokom ovog kvartala predati su prvi i drugi izvještaj o sprovođenju projekta EUSAIR FACILITY POINT - Podrška upravljanju EUSAIR-om za unaprijeđenu saradnju.

Nakon što je u proljeće otvoren Poziv za kandidovanje predstavnika EUSAIR Savjeta za mlade (14-27. maja 2024. godine), sprovedena je evaluacija pristiglih prijava i predstavnici svih zemalja učesnica su uzeli učešće u evaluaciji koja je završena 15. avgusta. Crna Gora će u ovom tijelu biti zastupljena sa dva predstavnika.